

Sveriges största tidning om droger och nykterhet

accent

EN TIDNING FRÅN IOGT-NTO
NUMMER 8
OKTOBER 2006
PRIS: 20 KR

NY ALKOHOLPOLITIK?
NÄTIMPORTEN OMPRÖVAS
SAMBA MOT DROGER
KVINNORS MISSBRUK BORTGLÖMT
ELVIS I TORES HJÄRTA
DIAGNOS MORD

Restriktiv

ALKOHOLFORSKAREN ECKART KÜHLHORN VÄNDE LIBERALISMEN RYGGEN

12

6

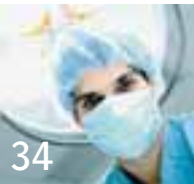

22

OMSLAGSBILD: MAGNUS ERICSSON

9

34

28

40

INNEHÅLL

ACCENT NR 8 2006

EG-DOMSTOLEN OMRÖVAR NÄTIMPORTEN	4
VAD HÄNDER MED ALKOHOLPOLITIKEN?	6
SAMBA MOT DROGER I FAVELAN	9
KVINNORS MISSBRUK BORTGLÖMT I VÅRDEN	12
ECKART KÜHLHORN	22
SLAGET OM FOTBOLLEN	26
ELVIS I TORES HJÄRTA	28
LETADE LYCKAN JORDEN RUNT	32
DIAGNOS MORD	34
UPPTÄCKSFÄRD I HJÄRNAN	37
ALLA ÄR VINNARE I TIMRÅ	40
“UTESLUT ICKE-DEMOKRATISKA KRAFTER”	48

FASTA AVDELNINGAR

NYHETER	4
HÄLSA	32
RECENSIONER	36
HALLÅ DÅR	37
KRÖNIKA	38
KRYSS	39
DEBATT	48
LEDARE	50
NÄSTA NUMMER	51

VÄLKOMMEN

Engagemang som smittar

Något av det roligaste i jobbet som journalist är att man får träffa så många olika människor, i olika miljöer och med olika erfarenheter. Gemensamt för många av dem, bortom alla olikheter, är ett brinnande engagemang för det de håller på med. En eld som ibland är så stark att den riskerar att ta knäcken på både omgivningen och eldsjälens själv, men oftare, som tur är, en glöd som smittar och inspirerar. I den här tidningen möter du på nästan varje uppslag människor som drivs av ett engagemang utöver det vanliga. Från forskaren Eckart Köhlhorn, som vikt sitt liv åt att visa sambandet mellan alkohol och våld, till Gill Edin på Klaragården och Åsa Westling på behandlingshemmet Munin och deras medarbetare, som gör allt och lite till för att hjälpa och stötta kvinnor som försöker komma ur ett missbruk. Från idrottsläraren Pia Toresson i Timrå som gett sig den på att varenda unge ska upptäcka hur roligt det är att röra på sig till Eli Goncalvez da Silva som driver sambaskolan Mangueira i Rio de Janeiro för att hål-

la ungdomar borta från gatan och därmed från droger och kriminalitet. När du bläddrar vidare, hittar du som vanligt också nyheter, reportage, debatt och möten med fler människor som har något att berätta. Och som vanligt tar jag gärna emot synpunkter på tidningen. Skriv till: eva.ahlstrom@iogt.se

”I den här tidningen möter du på nästan varje uppslag människor som drivs av ett engagemang utöver det vanliga.”

Eva Åhlström
chefredaktör

Omstart för nätalkohlen

EG-domstolen tog upp vinimportmålet på nytt

Nu har frågan om nätimporterad alkohol flyttats upp till EG-domstolens stora avdelning.

När EG-domstolen i september tog upp målet igen fick svenska statens representant med stöd av Finland och Norge åter hävda rätten till importförbud om man inte själv bär hem flaskorna. På andra sidan fanns Klas Rosengren och ytterligare några som fått spansk riojavin beslagttaget av tullen uppbackade av EU-kommissionen och Efta.

Försiktig optimism

Ola Wiklund, som representerar Rosengren, är försiktigt optimistisk. Han säger till Näringsliv24 att frågorna till svenska statens representant var tuffare och anser att chanserna att vinna har ökat från 50/50 till 70/30. Även klagomål framfördes på brister i Systembolagets "importservice" (erbjuds dem som önskar märken som inte idag finns på hyllorna).

Målet som förra året drogs

Det är flera hemsidor som erbjuder import av viner.

“Jag anser att man väl hävdade den svenska ståndpunkten.”

SVEN-OLOV CARLSSON,
IOGT-NTOS FÖRBUNDSORFÖRANDE

i en underavdelning hade plötsligt flyttats upp till "full chamber", från fem domare till 13 domare. Fallet anses mer principiellt viktigt. Och förre generaladvokatens förslag i våras som tolkades som fördel Sverige är inte längre intressant. Nu ska en ny generaladvokat, P Mengozzi, från Italien, fundera på förslag till

alkoholkonsumtionen och att Systembolagets monopol där utgör ett viktigt instrument.

– Staten anser att principerna med ett importförbud är en följd av detaljmonopolet som vi ju har för att skydda folkhälsan. Bland annat genom ålderskontroll och begränsad tillgänglighet, säger Ulrika Falkman Walhagen, rättssakkunnig på socialdepartementet och biträde till svenska regeringens jurist i målet.

Och att Systembolaget får finnas har ju redan avgjorts i Franzén-målet 1997.

En del av Systembolaget

Sven-Olov Carlsson, ordförande i IOGT-NTO, var på plats i Luxemburg under förhandlingarna.

– Jag anser att man väl hävdade den svenska ståndpunkten att importförbudet är en del av Systembolagets funktionssätt. Vi bör kunna klara hem det här, säger Carlsson.

Under våren och sommaren har beslagen av nätbeställd alkohol fortsatt att öka i landet. Tullens lager är överfulla och det talas om hundratusentals liter.

SVEN LILJESSON/DRUGNEWS

FAKTA/EG-DOMSTOLEN OCH ALKOHOLEN

Bakgrunden är att en grupp privatpersoner, däribland kärende Klas Rosengren, för några år sedan beställde vin från Spanien via en dansk nätsida. En fristående transportör forslade hem sex pallar vin som beslag-

togs av svenska tullen. Överklaganden klättrade till högsta domstolen som bad EG-domstolen om ett sk förhandsutlåtande om det stred mot unionens frihandel. Dessutom har EU-kommissionen anmält Sverige

för att bryta mot EG-rätten genom importförbudet. I slutet av mars vann svenska staten en delseger genom generaladvokat Antonio Tizzanos förslag till dom. Han slog ner på de gamla svenska reglerna då

Systembolaget kunde neka en privatperson som ville importera drycker som inte fanns i detaljhandelsmonopolets sortiment.

Men efter en lagändring som trädde i kraft 1 januari 2005 får inte Systembola-

get längre neka. Därmed skulle importförbudet stå i proportion till syftet att bl a förhindra unga under 20 år att köpa alkohol. Och förbudet mot distanshandel av alkohol vara en del av monopolets funktionssätt.

Alkohollobbyn sparkas från ICAA

Alkoholindustrin slängs ut från i International Council on Alcohol and Addictions, ICAA.

– Sikten har skymts alltför länge av kommersiella alkoholintressen. Nu kan förhoppningsvis ICAA återupprätta hedern och rollen som mötesplats där folk från hela världen kan diskutera, säger styrelseledamoten Sven-Olov Carlsson som drivit frågan.

ICAA, är ett viktigt forum där forskare, politiker, föreningsmänniskor och andra kan mötas om policyfrågor, evidensbaserad erfarenhet, skador och beroendeproblematik.

Organisationen med flera hundra medlemsorganisationer från hela världen hade fram till mitten på 1990-talet

en särskild ackreditering till Världshälsoorganisationen, WHO. Anledningen till att den drogs in var att ICAA släppt in alkoholintressen för att stärka den egna ekonomin, vilket resulterade i att många forskare, folkhälsoförsvarare och politiker drog sig ur.

Förtydligade stadgar

I förra veckan antog ICAAs årsmöte i skotska Edinburg att förtydliga stadgarna om att det finns en grundläggande konflikt mellan folkhälsa och alkoholintressen.

Man slog fast att alkoholföretag inte längre får vara med i nätverket. Inte heller sponsrade/grundade alkohollobbyföreningar kan längre söka nytt medlemskap. De som redan är med får under en övergångstid vara kvar, men kan inte väljas in i styrelsen.

SVEN LILJESSON/DRUGNEWS

“Jag blev överraskad av hur svårt det är för de unga att inte dricka.”

FORSKAREN PETER GUNDELACH, KÖPENHAMNS UNIVERSITET,
SOM UNDERSÖKT NÄR OCH VARFÖR UNGA DANSKAR DRICKER

Kd tar hand om alkoholpolitiken

ALKOHOLPOLITIK Kristdemokraterna får ansvar för socialpolitiken, inklusive alkohol-, narkotika och andra folkhälsofrågor. Göran Hägglund blir socialminister och Maria Larsson folkhälsominister. I sin regeringsförklaring förklarade Fredrik Reinfeldt att regeringen ska arbeta för en mer restriktiv syn på alkoholen inom EU.

180 rattfyllerister togs på en dag

TRAFIK Polisen avstöljade i år fler rattfyllerister än ifjol på Trafiknykterhetens dag. Av totalt 65 251 kontrollerade bilförare var 180 påverkade, 155 av alkohol och 25 av narkotika. Skrämmande, tycker Bengt Svensson, trafiksamordnare på Rikspolisstyrelsen. Påskynda införande av alkolås, vi kan inte bara övervaka bort problemet. Och yrkeschaufförer är inte bättre, minst två busschaufförer med passagerare påträffades onyktra vid poliskontrollerna, rapporterar Drugnews.

Alkoholinförseln kraftigt ned

INFÖRSEL Svenskarna tar in allt mindre alkohol efter utlandsresor. Under första halvåret 2006 minskade införseln, mätt i ren alkohol, med tolv procent, enligt siffror från Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning vid Stockholm universitet, Sorad. Minsningen gäller all slags alkohol, skriver Drugnews.

Stora knarkbeslag i Skåne

NARKOTIKA Skånetullen har beslagttagit mellan 60 och 70 kilo narkotika i Öresundområdet. Det största partiet är 40 kilo cannabis som hittades i en husbil i färjeläget i Helsingborg. Skåne är den tullregion där de största narkotikabeslagen görs, särskilt vid Öresundsbron och färjeläget i Helsingborg. Huvuddelen av drogerna kommer via gamla EU-länder (det vill säga före utvidgningen 2004).

Insatser mot alkohol i arbetslivet

ARBETE Regeringen beviljade före valet totalt 13, 5 miljoner kronor i insatser för att förebygga alkohol- och narkotikaproblem i arbetslivet. Det handlar dels om utbildning av 5000 chefer och skyddsombud, dels om att inom företagshälsovården öka kompetensen om alkoholens risker. Mellan 15 och 30 procent av sjuk-skrivningar anses vara alkoholrelaterade. Att jobba påverkad ökar dessutom risker för arbetsplatsolyckor.

Lightbluff kan kosta miljarder

CIGARETTER Fem tobaksjättar i USA kan tvingas betala totalt 200 miljarder dollar, motsvarande 1500 miljarder kronor, i skadestånd till konsumenter som lurats tro att light-cigarett varit mindre hälsovådliga. Detta sedan en stämningsansökan mot bolagen att gå vidare som grupptalan med många miljoner rökare som målsägare.

Vad kommer att hända med alkoholpolitiken?

Avgående riksdagsledamöterna Gabriel Romanus (fp) och Göran Magnusson(s) siar om den nya regeringens alkoholpolitik

Vin&Sprit säljs ut, de höga införselkvoterna blir kvar, men det blir inga sänkningar av alkoholskatten. Det kommer att ingå i den nya regeringens alkoholpolitik, tror folkpartisten Gabriel Romanus och socialdemokraten Göran Magnusson.

Sex av riksdagens partier brukar vara eniga om huvudlinjerna i svensk alkoholpolitik. Moderaterna har hittills stått för en mer alkoholliberal linje. Hur blir det nu med en moderatledd regering?

– Den nya regeringens starkaste kraft är ju moderaterna, som är större än de andra tre tillsammans, säger Göran Magnusson. Deras värderingar är ju välkända – skattesänkning och privatisering av Systembolaget. De andra tre har mer uttalade ambitioner, särskilt kristdemokraterna, som är mer restriktiva.

Gabriel Romanus konstaterar att moderaterna har rört sig in mot mitten i många frågor, inklusive alkoholpolitiken:

– Fredrik Reinfeldt påpekade i en artikel strax efter valet 2002 att det är svårt att finna en enskild faktor som skapar mer ofrihet i Sverige än alkohol. Denna insikt har också märkts på senare år i tonfallet i moderata riksdagsmotioner.

– Samtidigt är det nog realistiskt att räkna med att bland de många nya moderaterna i riksdagen – och bland de politiska tjänstemän som nu kommer att få inflytande i regeringskansliet – finns en del som fortfarande har det som jag brukar kalla en ”grabb- och flabb-inställning” till alkoholfrågan. Det återstår att se hur det kommer att avspeglas i den politiken.

Saknar ställningstaganden

Göran Magnusson saknar ställningstaganden i alkoholfrågor i partiernas valmanifest.

– Där bör man ju ändå hitta det som man i första hand vill genomföra i regeringsställning.

I Alliansens gemensamma valmanifest, som är underlaget för regeringsförklar-

ingen, finns ett avsnitt med rubriken ”Förnya folkhälsopolitiken”. Där konstateras att ”alkohol och alkoholmissbruk är ett stort folkhälsoproblem och bidrar ofta till att utlösa grova brott och övergrepp.” Där sägs också att minskad alkoholkonsumtion förbättrar folkhälsan och minskar många sociala problem.

– Det är en hygglig analys, tycker Göran Magnusson. Men knappast någon slutsats om vilka åtgärder som behövs, annat än en till intet förpliktande fras om att Allians för Sverige – och regeringen? – arbetar för en mer restriktiv syn på alkohol inom EU.

– Texten är en typisk ”riksdagskompromiss” som alla kan leva med. Den löser det akuta problemet men kräver inga åtgärder. Jag tror dessutom att deras gemensamma syn på marknad och företagsfrämjande försvårar konkreta insatser, exempelvis mot överservering på krogarna. Och avsnittet om ”Ökad trygghet, färre brott” handlar om poliser och poliser. Där görs ingen koppling mellan alkohol och brottslighet.

Romanus mer optimistisk

Gabriel Romanus är mer optimistisk:

– Jag tror inte att man behöver räkna med några mer drastiska förändringar i försvagande riktning. Både åldersgränser, detaljhandelsmonopol och restriktioner för reklam har stöd av sex partier. Det är svårt att tro att moderaterna skulle satsa politisk prestige på att i grunden förändra alkoholpolitiken, särskilt inte i ett läge där de flesta politiker oroas över den försvagning som redan har inträffat, och som har lett till att alkoholkonsumtionen har ökat med 30 procent.

PRESENS BILD/ADAM IHSE

GABRIEL ROMANUS

GÖRAN MAGNUSSON

Han är mer oroad över vilken kraft den nya regeringen kommer att lägga ner på att driva alkoholfrågorna i EU.

– Vi vet ju att den viktigaste orsaken till

“Mycket talar för att kd i denna fråga kommer att ha samma funktion som miljöpartiet och vänstern.”

GABRIEL ROMANUS

den ökade alkoholkonsumtionen är den försvagning av alkoholpolitiken som hänger samman med vår EU-anslutning, framför allt de orimliga införselreglerna, men även andra aspekter där det finns en

kunna återupprättas fordras att alla som företräder Sverige i olika EU-organ – både politiker och tjänstemän – prioriterar alkoholfrågan och gör klart för EU-byråkrater och representanter för andra

motsättning mellan EUs handelspolitiska regelverk och den nordiska alkoholpolitiken.

– Om den svenska alkoholpolitiken ska kunna återupprättas fordras att alla som företräder Sverige i olika EU-organ – både politiker och tjänstemän – prioriterar alkoholfrågan och gör klart för EU-byråkrater och representanter för andra

länder att det är ett starkt svenskt intresse att de sociala hänsynen får ta över önskemål om att öka friheten för de kommersiella alkoholintressena. Det har knappast varit fallet under de drygt tio år som Sverige har varit EU-medlem, utom när det gällde en fråga – att rädda detaljhandelsmonopolet. När det gäller införselreglerna till exempel, finns tyvärr många tecken på att Sverige har gett upp.

Romanus hoppas att regeringens inre cirkel, partiledarna, ska se till att det blir en skärpning. Och han hoppas särskilt på kristdemokraterna och Göran Hägglund. Det gör också Göran Magnusson, men med lite större förbehåll:

– Kristdemokraterna är klart restriktiva, det visar deras riksdagsmotioner. Men från den senaste borgerliga regeringsperioden kan man notera att kd inte drev på i alkoholfrågan. Och då var den ändå starkare markerad i partiet.

– Så jag är inte särskilt optimistisk om den nya regeringens insatser på detta område.

Ingen skattesänkning

I en fråga är de överens om att kristdemokraterna kommer att ha ett avgörande inflytande: det blir ingen sänkning av alkoholskatterna.

– Moderaterna, folkpartiet och centern har alla uttalat sig för en sänkning, medan kristdemokraterna har sagt nej, konstaterar Gabriel Romanus. Mycket talar för att kd i denna fråga kommer att ha samma funktion som miljöpartiet och vänstern har haft i den tidigare ”vänsterkoalitionen”, det vill säga att blockera en skattesänkning.

– Också i folkpartiet och centern finns många som inte vill sänka skatterna nu, även om de i princip är öppna för att det kan bli nödvändigt. Systembolagets försäljning har ju ökat kraftigt sedan vi kom med i EU, och ökar även i år, samtidigt som resandeförseln av allt att döma går ►

Ny och nykter i riksdagen

Mehmet Kaplan är distriksordförande i IOGT-NTOs Stockholmsdistrikt. Han är också medlem i Miljöpartiets partistyreelse och nybliven riksdagsledamot.

Du har blivit riksdagsledamot för (mp). Hur känns det?
Väldigt spännande. Det är ett fint förtroendeuppdrag som jag tar på största allvar. Det är en riktig utmaning! Och extra viktigt nu, med en borgerlig regering.

Hur menar du då?

Sänkt alkoholskatt är en fråga som alliansen säkert kommer att hämta hem poäng med. Då är det viktigt att hitta ett samarbete med kristdemokraterna, som är emot en sänkning, och med andra som representerar vår restriktiva hållning. Tillsammans kanske vi kan stoppa förslaget.

Vilka politiska frågor brinner du för?

Anti-diskrimineringsfrågor och frågor som rör lika rättigheter. Samt folkhälsofrågor som rör alkohol och andra droger. Dessutom är jag väldigt intresserad av utrikespolitiska och internationella frågor. Ännu vet jag inte i vilket utskott jag kommer att sitta, vi får se.

Kommer du att kunna kombinera riksdagsjobbet med ordförandeskapet i distriktsstyrelsen för Stockholm?

Jag kommer fortsätta att sitta med i distriktsstyrelsen. Däremot kommer jag troligen inte

Mehmet Kaplan

FAKTA/MEHMET KAPLAN

Namn: Mehmet Kaplan
Ålder: 35 år
Bor: Stockholm
Aktuell: Nybliven riksdagsledamot för Miljöpartiet.
Sitter med i Miljöpartiets styrelse.
Rörelseanknytning: Distriktsordförande i Stockholmsdistriktet.

att kunna vara lika aktiv som tidigare. Jag kommer att ha fullt upp i riksdagen. Men mitt engagemang kommer att finnas kvar. Det har varit en stor förmån att vara delaktig i IOGT-NTOs solidaritetsar-

bete, som ju inte bara handlar om folkhälsa, utan också om konkreta saker som till exempel kamratstöd. Jag är glad över att jag har blivit riksdagsledamot och därmed maktbärande, med möjlighet att påverka storpolitiken. Det känns också viktigt att vi nyktra ledamöter verkligen syns och driver ett opinionsarbete. ■

MAKTSKIFTET/ROMANUS OCH MAGNUSSON

ned. Att i det läget sänka alkoholskatterna verkar inte särskilt klokt.

Göran Magnusson håller med:

– Jag tror att sänkning av alkoholskatten läggs på is, särskilt om rapporterna om sambandet alkoholkonsumtion och våld blir tydligare.

– Ett annat skäl för att en sänkning inte genomförs är att kd tvingas acceptera att Vin&Sprit säljs ut, tillägger han. Partiet ställer då som villkor att skatten inte sänks. Eftersom den nya regeringen inte har mandat att göra systemförändringar i välfärden, ökar trycket på privatiseringar från de partipolitiska som inte är nöjda. Vin&Sprit arbetar ju dessutom på den konkurrensutsatta marknaden.

Göran Magnusson är rädd att motsättningarna mellan partierna och

“Jag tror att sänkning av alkoholskatten läggs på is, särskilt om rapporterna om sambandet alkoholkonsumtion och våld blir tydligare.”

GÖRAN MAGNUSSON

deras intresse för att bli återvalda ska leda till att alkoholpolitiken gå i stå.

– De riksdagsledamöter som ser alkoholkonsumtion och missbruk som ett angeläget socialt problem kommer också i fortsättningen att ha stora uppgifter. De behöver all tänkbar uppbackning av nykterhetsrörelsen och andra socialt ansvars-kännande organisationer.

Gabriel Romanus hoppas på en

stark folkhälsominister:

– Avgörande för hur det kommer att gå i frågor som får betydelse för utvecklingen av konsumtion och skador, är vilket

statsråd – och därmed vilka politiska och opolitiska tjänstemän – som får ansvaret för alkoholpolitiken.

– Med tanke på den försvagning som redan har inträffat, gäller det att vi får en folkhälsominister som är beredd att kämpa för åtgärder som kan väntas ha effekt, och inte nöjer sig med ”mer information” och andra kosmetiska insatser. ■

Det är bara några dagar kvar till karnevalen, och Mangueiras lokal är full av barn och ungdomar som spelar trummor och övar danssteg. Ett av målen med verksamheten är att hålla ungdomarna borta från narkotikaligorna.

Samban ger hopp i favelan

Tillvaron i Rio de Janerios slumområden är ofta mörk, med kriminalitet, droger och våldsamma konflikter mellan knarkkarteller. Men i sambaskolorna finns ett hopp och en framtid.

Brasilien är ett av de länder i Latinamerika som har störst klasskillnader, vilket märks tydligt i Rio de Janeiro. I de rikare delarna med sina shoppingcenter och restaurangkvarter är standarden densam-

ma som i europeiska storstäder. Men i kåkstäderna, favelorna, som klättrar på Rios bergssluttningar, är verkligheten en helt annan: hög arbetslöshet, avsaknad av resurser för att studera och brist på infra-

struktur som elekticitet, avlopp, sjukvård och skolor.

I brist på andra framtidsalternativ vänder sig många ungdomar till någon av Rio de Janeiros tre dominerande narkotikaligor. De erbjuder status, chans att tjäna stora pengar och grupptillhörighet. Men tillvaron som droglangare är farlig. Ofta blir de själva blir fast i drogberoende, och dödas i värsta fall i gängstrider. Ett fåtal mäktiga karteller kontrollerar droghandeln i favelorna, och kämpar ständigt mot varandra för att utöka sina territorier.

Men allt är inte nattsvart i Rios kåkstäder. Favelorna är också kända för något helt annat: sambaskolorna. Det är de som utgör Rios världsberömda karneval och lockar miljontals människor under de vilda karnevalsdagarna i februari. Samban har sitt ursprung bland de

- svarta i Brasilien, ättlingar till de slavar som portugiserna importerade. Än idag ligger de flesta sambaskolorna i stadens fattigare områden, där de fungerar som viktiga kulturcenter.

Dagar kvar till karnevalen

Jayme Marques Peres, 10 år, väntar ivrigt på att repetitionen ska börja. Hon är ett av de över tusen barn som är med i sambaskolan Manguéiras barngrupp. Nu är det bara några dagar kvar till årets karneval, och allt måste sitta. Men Jayme kan redan allt, berättar hon stolt.

– Stegen är ganska enkla, och jag har lätt för att lära mig.

Jayme berättar att hon ska vara klädd som Nerissinha, en barnbokskaraktär med röd näsa och rött hår. Årets tema för barnkarnevalen är nämligen Monteiro Lobato, en populär barnboksförfattare. Förra året handlade barnens karnevalståg om Rio förr i tiden.

– Då var jag klädd som en gammaldags dam, med fin klänning och gammalmodig peruk. Fast det regnade jättemycket då, så klänningen blev blöt upp till knäna och vi plaskade i vattenpölar.

Jayme bor med sin familj i området Mangueira, en favela strax norr om Rios centrum. Hon tränar med sambaskolan hela året och dansar dessutom klassisk balett i sambaskolans regi. Även andra familjemedlemmar är med, berättar hon. Hennes bror tränar kampsporten capoeira, och hennes moster går på dans.

1 500 barn och ungdomar

Manguéiras barnkulturverksamhet, “Mangueira i morgon” engagerar cirka 1 500 barn och ungdomar. Enligt Eli Goncalvez da Silva, vicepresident för Mangueira, är ett av huvudmålen att hålla ungdomarna borta från gatan och därmed från droger och kriminalitet. Men tyvärr lyckas det inte till hundra procent.

– Vi gör allt vi kan för att ungdomarna ska gå en annan väg. Men det finns alltid de som vill prova, som inte tror på någon annan framtid och som hoppas kunna tjäna pengar på droghandeln. Men ingen som går in i en sådan verksamhet kommer ut fri på den andra sidan. Och det är väldigt farligt – en del dör redan i 20-25-årsåldern, berättar hon.

Mangueira har funnits sedan 1928 och

Utsikt över Mangueira, en av Rio de Janeiros favelas.

är en av de största och äldsta sambaskolorna. I huvudbyggnaden, målad i Manguéiras färger rosa och grönt, bedrivs kulturverksamheten. Det gemensamma målet är karnevalen, vilket formar aktiviteterna under hela året. Sammanlagt deltar drygt 4 000 personer från Mangueira i paraden. Mangueira är en av de sambaskolor som förutom kulturutbudet även satsar på social verksamhet. På andra sidan om den stora vägen, ett par stenkast från huvudbyggnaden, ligger Vila Olímpica. Området började byggas i slutet av 80-talet och utgjordes till en början av en idrottsplats

och en vårdcentral. Sedan dess har området byggts ut för att hysa ytterligare ett tiotal verksamheter. Nu finns bland annat en yrkesutbildning i byggt teknik, en balettskola, dagverksamhet för utvecklingsstörda och kvällskurser för vuxna i allt från språk till matlagning.

Samarbete med näringslivet

Eli Goncalvez da Silva, vice ordförande för Mangueira, berättar att de sociala verksamheterna aldrig hade varit möjliga utan samarbete med näringslivet. I Brasilien finns en lag om att företag får göra skatteavdrag för den del av vinsten

som används till sociala eller kulturella ändamål. Det har Mangueira haft stor nytta av, eftersom sambaskolan har ett känt namn som många företag vill associeras med.

– Mangueira är så populärt att de nästan söker upp oss. Och så har vi stor hjälp av våra fans, som ibland lyckas få till stånd stöd från de företag de jobbar på.

Mangueira har omfattande samarbete med två stora bolag och får mindre bidrag från flera andra. I utbyte får företagen bland annat reklamplatser, gratis shower för sina anställda och vip-platser på Manguéiras fester.

Unidos do Parque Curicica är en annan, mindre sambaskola som ligger i området Curicica väster om Rios centrum. Den grundades 1997 och är av en helt annan omfattning än Mangueira, med “bara” några hundratal medlemmar och något enstaka företag som sponsor. Unidos do Parque Curicica har inga sociala projekt, men de satsar mycket på barnkulturverksamhet, berättar ordförande Marilza de Conceição. Dels finns barngrupper som tränar slagverk och dans för att vara med i karnevalståget, dels finns aktiviteter som capoeira, fotboll och afrobrasiliansk dans.

Jayme Marques Peres (till höger) och hennes kompis Alessandra Cristina Condovilh ska dansa i rollen som en barnboksfigur i årets karnevalståg. Förutom samban tränar Jayme också ballet i sambaskolans regi.

“Vi gör allt vi kan för att ungdomarna ska gå en annan väg.”

ELI GONCALVEZ DA SILVA,
VICEPRESIDENT FÖR “MANGUEIRA IMORGON”,

– Ett viktigt mål med sambaskolorna är att hålla ungdomarna borta från gatan och därmed från droger och kriminalitet, förklarar Eli Goncalvez da Silva, vicepresident för Mangueira.

– Jag tror att vår verksamhet betyder jättemycket för barnen och ungdomarna här. För det finns nästan inget annat att att göra, allting ligger så långt bort, säger Marilza de Conceição.

Unidos do Parque Curicica växer för varje år, och ledningen försöker hela tiden utveckla verksamheten. På en av väggarna i den stora betonglokalen hänger en färgglad skiss över framtidsdrömmen: En egen idrottsplats med utrymme för olika sporter. Om några år, då sambaskolan lyckats få större omsättning och fler sponsorer, hoppas Marilza att det ska vara verklighet. ■

Kvinnor hjälper kvinnor

Här är männen portförbjudna

På Klaragården i Stockholm, fristad för hemlösa kvinnor, och på behandlingshemmet Munin i Kramfors, är män portförbjudna. Här är det kvinnornas behov, frågeställningar och tankar som står i fokus.

Klaragården, Stadsmissionens fristad för kvinnor, syns knappt från gatan. Bara den som vet var det ligger, känner igen den anspråkslösa dörren.

Hit kommer hemlösa kvinnor från tidig morgon till sen eftermiddag, i en strid ström. De flesta är medelålders, många prostituerar sig och missbrukar alkohol eller andra droger.

I Klaragårdens välkomnande och rymliga lokaler finns alltid fika och hemlagad lunch för den som önskar.

Just den här förmiddagen är det ganska lugnt. Några kvinnor sitter och småpratar dämpat i en soffa. Stämningen är rofylld, rummet harmoniskt med alla färggranna tavlor på väggarna, tavlor som kvinnorna själva har målat. Det är svårt att föreställa sig att i kvarteren omkring försiggår dagligen narkotikahandel, prostitution och våld.

– Här får kvinnorna vara ifred. Klaragården ska vara en oas, en fristad från droger, våld och prosti- ▶

Konstnärinnan heter Niina Kulgaeva och är konstnär. Hon kommer ofta till Klaragården och målar mycket när hon är där.

► tution. Även om vi inte har något krav på drogfrihet. Alla är välkomna, oavsett dagsform. Förutom män då, säger Gill Edin föreståndare på Klaragården.

Mona, en 38-åring som har levt som prostituerad missbrukare i många år, lyssnar och nickar. Hon säger att hon är tacksam för att Klaragården finns, att hon slipper träffa män när hon är här. Annars skulle hon inte komma hit.

– Jag är inte så sugen på killar förstår du, inte efter det liv jag har levt. Jag vill inte ha med dem att göra. Numera går jag på metadon och säljer inte min kropp längre.

Hon kedjeröker i ett bås, medan hon berättar om våldet hon har upplevt på gatan och allt detäckliga hon förknippar med män. Hennes ordval är grovt och skoningslöst, hennes blick är dov.

– Vad som är bäst med Klaragården? Ja, det är väl alla tjejer. Det är jätteskönt. Alla är så snälla och man kan prata med de flesta. Jag har en lägenhet, men kommer hellre hit på dagen. Så får man lite sällskap, säger hon.

SAMTALEN OCH GEMENSKAPEN kommer hela tiden upp som nyckelord under mitt besök.

– Många som kommer har behov av att prata av sig och då finns vi här, som kan lyssna, eller lotsa dem vidare. För en del innebär mötet med oss ett första steg mot ett drogfritt liv, att de orkar ta tag i sina problem. Tjejerna pratar också mycket med varandra, utbyter tankar och erfarenheter. Härinne kan de vara sig själva och slappna av en stund, säger Gill Edin, som är övertygad om att dessa kvinnor mår bäst av att slippa konfronteras med männens värld. För där män finns med, blir stämningen en annan.

Det vet hon, som har arbetat på ”blandade” ställen inom Stadsmissionen.

– Kvinnorna stannar sällan och samtalen blir färre. De känner ett outtalat krav att se fina ut och de springer ofta runt och passar upp på killarna. Dessutom blir språket och jargongen råare. Allt blir på männens villkor. Så nog behövs en fristad för bara kvinnor, säger hon.

Att en del forskare anser att det inte finns några större skillnader mellan kvinnor och män när det gäller missbruk, fnyser hon mest åt.

– Kvinnor är exempelvis, till skillnad från de flesta män, oerhört måna om att hålla fasaden in i det längsta. Behålla jobbet, klara hushållet, familjen, barnen. Därför är de också i jättedåligt skick när de väl faller igenom.

Gill Edin menar att det finns en annan anledning till att kvinnor och män behöver olika bemötande och vård. För kvinnor räcker det ofta med att bara vara, att få sitta och fika och prata, medan män oftare vill göra något handfast. En manlig verk-

Gill Edin på Klaragården i Stockholm har arbetat med missbrukare och hemlösa i många år. Hon upplever att kvinnor mår bra av att få en egen andpaus från livet på gatan – där det mesta sker på männens villkor.

Niina Kulgajeva visar stolt upp sitt konstverk.

samhet motsvarande Klaragården skulle innehålla fler praktiska aktiviteter, det skulle vara bullrigare och råare. Inget fel i det, tycker Gill Edin, men där män kommer in, blir de manliga attityderna ofta de rådande – och därmed kommer kvinnorna i kläm.

KVINNORNA PÅ KLARAGÅRDEN är alla äldre, och hör därmed inte till den kategori som socialtjänsten satsar på. De anses ofta som mer eller mindre hopplösa fall.

Det gör däremot inte tjejerna på behandlingshemmet Munin i Kramfors. Här lägger socialtjäs-

En kvinna softar hemtamt på soffan. Hit till Klaragården är alla kvinnor välkomna, oavsett dagsform.

Hemtrevnad, värme och kvinnogemenskap är nyckelord på Klaragården.

ten gärna ner pengar och resurser, eftersom flickorna har hela livet framför sig.

De är mellan 18 och 25 år, med några undantag. Att man har valt att begränsa åldern beror på att det är lättare att bygga upp en gemenskap när alla tillhör samma generation, berättar Åsa Westling, behandlingsansvarig på Munin.

Här finns just nu 13 unga kvinnor. En av dem är Lina. Hon är spensligt byggd, med ett allvarligt, lite misstänksamt uttryck i ansiktet. Uppvuxen i en splittrad och dysfunktionell familj. Dock utan missbruk, tillägger hon.

– Jag testade lite cannabis i tidiga tonåren. Så blev jag kär i en kille som också missbrukade och då började jag använda ännu mer droger, säger hon.

Samma är det för Hanna, som började dricka alkohol redan i 9-årsåldern. När hon var 14 blev hon kär i en missbrukare och trillade via honom dit ordentligt.

Munins träveranda är stor, här samlas hemmets boende av och till under dagen. Deras historier liknar varandras. Alkohol i tidig ålder. Lite cannabis eller tabletter. Och så killar. Förälskelse och bekräftelseörst. En vilja att vara till lags, att bli älskad ►

“Jag är inte så sugen på killar, inte efter det liv jag levt.”

MONA, 38 ÅR.

Lina, som egentligen heter något annat, har sakta börjat bygga upp sin självbild och sin tillit till andra tjejer. Nu mår hon ganska bra och ser framtiden an.

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY (SAMTLIGA BILDER DETTA UPPSLAG)

- oavsett hur högt priset än är. Testa kokain? Självklart, för vad gör man inte för kärleks skull? ”Jag ville vara precis som mina killkompisar, ville impa på dem”, säger en tjej.

MAJORITETEN HÄR HAR fördjupat sitt missbruk via pojkvänner eller manliga kamrater och den bilden stämmer också överens med den forskning som visar att framför allt tungt missbruk ofta initieras via missbrukande pojkvänner när det gäller kvinnor. Mäns ingång till tyngre droger går däremot vanligen via kompisgäng.

Hur skulle det kännas om det satt ett gäng killar här?

– Haha, jag skulle direkt bli helt annorlunda. Jag

skulle söka deras bekräftelse och försöka vara till behag. Flirta lite, försöka fånga deras uppmärksamhet. Precis som jag alltid gör när det är killar med. Jag skulle definitivt inte kunna vara mig själv. Tillsammans med bara tjejer slipper jag att gå in i en roll. De är mina medsystrar och vi delar samma erfarenheter, säger hon.

Åsa Vestling är övertygad om att missbrukande

Behandlingshemmet Munin är inhytt i två vackra villor i Kramfors. Här bor och äter flickorna gemensamma, hemlagade måltider på regelbundna tider.

Tjejerna delar rum, två och två.

Åsa Vestling, behandlingsansvarig på Munin i Kramfors.

På Munin finns det tid att bara vara.

Vardagen har struktur på Munin. Det är viktigt att skapa fasta rutiner för människor som har missbrukat.

kvinnor mår bäst av att få vård avskilt från män. Varför?

– Om man har upplevt sexuella övergrepp till exempel vill man ju inte prata om det inför killar. Det blir också ett spel mellan könen som inverkar negativt på vården. Tjejerna tystnar. De här flickorna måste hitta nya sätt att förhålla sig till sig själva. De måste hitta sin självrespekt och lära sig att tycka om sig själva. Träffar man killar är det lätt hänt att man bekräftar sig genom dem i stället för att bekräfta sig själv, säger Åsa och tillägger att tillsammans med tjejer känner man igen sig och kan

“Jag skulle definitivt inte kunna vara mig själv. Tillsammans med bara tjejer slipper jag att gå in i en roll. De är mina medsystrar och vi delar samma erfarenheter.”

LINA, PÅ BEHANDLINGSHEMMET MUNIN

identifiera sig. Det gör man inte med killar.

Kvinnor med beroende har dessutom ofta problem som skiljer sig från mäns. Många som kommer hit har ätstörningar. Andra har blivit sexuellt utnyttjade, antingen av närstående, eller av killar generellt. En del har gått på gatan för att tjäna ihop pengar till missbruket. Olika typer av besatthet är vanligt, som shoppingmissbruk eller att man tränar hysteriskt. Och så finns det förstås kvinnor som har barn, med allt vad det innebär med skuld- och skamkänslor.

På Munin arbetar man med att bygga upp tjejernas tillit, trygghet och nya rutiner genom 12-stegsmetoden.

Eftersom man är många i personalen blir varje flickas behov tillgodosett. Man skräddarsyr vården utifrån varje individ, men samtliga flickor måste ändå klara av vissa i förväg utsatta mål, för att kvalificera sig för fas två. Fas ett brukar ta mellan tre och sex månader. Exempelvis måste de visa att de blir bättre på att be om hjälp, klarar av att dela med sig av känslor, kan rannsaka sig själva och ta ansvar för känslor och handlingar. Under fas ett ges inga permissioner.

DE FLESTA ÄR HÄR FRIVILLIGT, men tvångsvård förekommer. När flickorna så småningom – i allmänhet efter något år – är redo för fas tre, utslussningen, handlar det om att hitta en meningsfull sysselsättning, långt borta från gamla kompisar och dåliga mönster. Studier vid folkhögskola är vanligt, eftersom de flesta inte har gått ut gymnasiet och behöver komplettera sina betyg. Hanna är en av de få som faktiskt har gått ut gymnasiet. Framtiden känns ändå oviss, tycker hon. Hon vågar inte planera så mycket ännu, utan tar var dag som den kommer.

– Men jämfört med hur jag mådde när jag kom hit är det en enorm skillnad nu. Då avskydde jag mig själv. Det gör jag inte längre. Jag har hittat en gemenskap med de andra och jag har fått rutiner och en tillit till både mig själv och andra som jag aldrig trodde var möjligt! ■

Sveriges första kvinno jour för missbrukare

I september öppnades Sveriges första kvinnojour för missbrukare. Här ska skyddat boende kombineras med avgiftning. Det är en unik satsning på en tidigare förbisedd grupp.

Alpvillan i Hultafors utanför Borås är den första kvinnojouren i sitt slag. Ingen annan jour tar emot missbrukande kvinnor eftersom jourerna i allmänhet saknar kompetens och inte vill riskera konflikter mellan kvinnor med och utan missbruksproblem. Det första argumentet var tändvätskan som fick Nettan Riipinen att starta Alpvillan.

Nettan har själv levt nära missbruksmiljöer och sett kvinnor fara illa. Under flera år var hon projektledare inom KRIS och hösten 2005 arrangerade hon ett seminarium om utsatta kvinnor på Mondo i Stockholm. Flera kvinnoorganisationer var inbjudna, och under en paneldebatt togs den här diskussionen upp.

– Om de hade sagt att missbrukande kvinnor har en annan problematik och att det kan bli jobbigt för de andra kvinnorna, hade jag köpt det, säger Nettan.

Men inte att kunskapen inte finns! Kunskap sitter i hjärtat, och det är med hjärtat man arbetar med kvinnor. Senare den kvällen tänkte jag att jag har kunskapen och att jag ska förverkliga detta.

TRE MÅNADER SENARE VAR idén i hamn. Efter mer än sex år inom KRIS hade Nettan ett stort nätverk vilket gjorde att alla pusselbitar snabbt föll på plats. Ägarna till Hultafors Behandlingscenter erbjöd Nettan en tjänst och ställde närbelägna hus till hennes förfogande. Husen ligger högt upp med fantastisk utsikt över en sjö vid bergets fot. Det är en sagolik idyll.

– Jag är uppväxt i Stockholm och har vantrivts på alla andra platser där jag har bott. Men när jag kom hit blev jag lugn direkt. Nu tar det emot att åka till Stockholm, säger Nettan.

Alpvillan ska ta emot kvinnor från hela landet. Förhoppningen är att de kvinnor som ringer ska vara på väg hit inom ett par timmar. För att det ska

fungera har Nettan byggt upp ett nätverk över hela Sverige.

På Alpvillan ska kvinnorna först och främst få ett lugnt och skyddat boende där alkohol och andra droger är totalförbjudna. Läkare och sjuksköterskor från Hultafors Behandlingscenter finns tillgängliga under avgiftningen.

När kvinnorna är drogfria, känner sig trygga och självförtroendet har återvänt är det dags att blicka framåt och förmå kvinnorna att gå vidare i sina liv, till exempel till en utbildning eller till behandling. Det sista steget är utslussning tillbaka till samhället. Om det lyckas har man slagit två flugor i en smäll, både missbruket och misshandeln har upphört.

DET ÄR EN LÅNG OCH SVÅR process, men Nettan är full av tillit till människors egen förmåga att reda upp sina liv. Så som hon själv har gjort. De kvinnor som behöver det kommer att få ett rum i hennes eget hus.

– Jag kommer att finnas för dem tjugofyra timmar om dygnet. När de mår dåligt får jag ta hand om det. Det kommer att bli plågsamt, men jag tror att tjejerna kommer att tycka att det är skönt att gå igenom detta med någon som tror på dem och själv har gått igenom det, säger Nettan.

Det är svårt att tänka sig en mer närvarande människa än Nettan. Hon är en eldsjäl som har gått den långa vägen och nu vill hjälpa andra. Arbetet ger henne lust och energi. Är hon inte rädd för att bli utbränd?

– Jag känner så himla mycket för de här tjejerna. Jag tror inte att man blir utbränd när man trivs med sig själv och sitt jobb.

Den långsiktiga visionen är att Alpvillan ska bli en förebild för andra att ta efter.

– Jag vill att det ska bli en dominoeffekt. Jag vill att det ska ringa någon från Bromölla och fråga om råd för att de själva vill starta en kvinnojour för kvinnor med missbruksproblematik.

Att det finns ett behov råder det ingen tvekan om. Redan innan den officiella starten har det ringt ett flertal kvinnor varav en ska komma till Alpvillan. ■

Nettan Riipinen har arbetat med utsatta kvinnor under flera år som projektledare i KRIS, Kriminellas revansch i samhället.

NY FORSKNING

Skör personlighet ofta bakom kvinnors missbruk

■ Kvinnor med alkoholproblem upplever sin personlighet och könsidentitet annorlunda än kvinnor utan alkoholproblem. De upplever sig ha mer ångest, aggression och är mer emotionella och impulsiva. Samtidigt anser de sig vara sämre på självhävdande och ledarskap; typiskt ”manliga” egenskaper.

Det visar ny forskning från Göteborgs universitet. Anette Östlund, disputerade i våras med avhandlingen ”Personality and alcohol-related problems”.

Hon har kommit fram till att kvinnor med alkoholproblem i högre grad än kvinnor utan alkoholproblem har psykiska besvär, som exempelvis depression.

Men är det alkoholmissbruket som förändrar personligheten - eller är det så att vissa personlighetsdrag är en riskfaktor för att utveckla problem?

– Det visade sig att kvinnor med pågående alkoholproblem var mer spända, oroliga och irriterade än kvinnor som blivit av med sina problem. Men de kvinnor som blivit av med sina problem var ändå mer ångestfyllda än de kvinnor som aldrig hade haft problem. En slutsats skulle kunna vara att alkoholen förstärker en redan ångestbenägen och skör personlighet, säger Anette Östlund.

Anette Östlund anser att mot bakgrund av dessa studier verkar det vara av stor betydelse att kvinnor utvecklar självständighet och förmåga att sätta gränser, som ett sätt att förebygga alkoholproblem. Kvinnor i riskzonen bör uppmärksammas och få skraddarsydd vård.

MARIA ZAITZEWSKY

Olika behov för kvinnor och män

En missbrukare är en man, statistiskt sett. Därför utgår nästan all missbruksvård från mannens behov. En del forskare tycker att det är bra – de flesta som missbrukar är ju faktiskt män. Andra forskare anser att vården måste skräddarsys efter kvinnors behov, för bästa resultat.

Lena Haraké, kanslichef på KSAN (Kvinnoorganisationernas Samarbetsråd i Alkohol- och Narkotikafrågor) efterlyser en mer enhetlig linje för behandling av kvinnor än den som finns i dag. Hon är övertygad om att det verkligen behövs. Den kvinnliga dryckeskulturen liknar allt mer männens – men där slutar likheterna.

För konsekvenserna och skadorna ser ofta helt annorlunda ut, menar Haraké.

– Kvinnor som utvecklar beroende får snabbare fysiska skador, de blir oftare nedstämda och får sänkt livslust, känner sig oroliga eller allmänt hängiga. Men när de söker vård för sina besvär, tolkas de ofta som depression eller att de har ”gått in i väggen”. Många fortsätter ungefär som vanligt och gör allt för att klara av jobb och familjeliv.

Få kvinnor söker hjälp

Det är också relativt få kvinnor med alkoholproblem som faktiskt söker hjälp. Enligt ny forskning är det bara 20 procent.

Lena Haraké berättar att kvinnor ofta har svårt att berätta att de dricker, medan en man faktiskt kan medge att han super och därmed få stöd. Det sociala fallet är helt enkelt inte lika stort för en man, i samhällets ögon. Detta gör att det tar mycket längre tid innan kvinnors missbruk upptäcks. Och då har det ofta gått väldigt långt och kvinnorna är väldigt illa däran. Kvinnornas skamkänslor är vanligen djupa och de behöver hjälp med

att bygga upp sin tillit och sin självrespekt, som ofta har punkterats av just män. Därför anser hon att det är viktigt för tillfrisknandet att kvinnor vårdas avskilt från män.

Fler likheter än olikheter

Fredrik Spaak, alkoholforskare vid Göteborgs universitet, hör till dem som menar att det finns fler likheter än olikheter mellan män och kvinnor när det gäller missbruk. Behovet av särskild kvinnovård är därför överflödigt.

– Man får inte glömma att det är oändligt många fler män än kvinnor som hamnar i missbruk, säger Spaak.

Ingången till missbruket ser likartat ut, menar han. I nio fall av tio handlar det om en livsstil som går överstyr. Resten av fallen handlar om gener eller att man vuxit upp med missbruk. Några är ”kicksökare” och debuterar mycket tidigt.

Kvinnor är dock något överrepresenterade vad gäller upplevelser av sexuellt våld och kvinnors missbruk föregås också oftare av psykisk sjukdom. Självmedicinering med alkohol är vanligare bland kvinnor, konstaterar Spaak.

Men att utifrån de skillnader som finns skapa särskild behandling för kvinnor, tycker han är att gå för långt.

– Det finns inga bevis för att det skulle vara optimalt med behandlingshem för kvinnor. I stället borde alla få en individuell behandling, utifrån de egna behoven, säger han. ■

Kvinnor dricker allt mer som män, men får andra skador och effekter av sitt drickande och behöver därför annan vård.

FOTO: PHOTOS.COM

“Men när kvinnor söker vård för sina besvär, tolkas de ofta som depression eller att de har ”gått in i väggen”.

LENA HARAKÉ, KANSLICHEF PÅ KSAN
(KVINNOORGANISATIONERNAS SAMARBETS-RÅD I
ALKOHOL OCH NARKOTIKAFRÅGOR)

FAKTA/KVINNOR OCH ALKOHOL

■ 3-4 procent av alla kvinnor har någon form av alkoholmissbruk. Bland män är det 10-15 procent.
■ 423 kvinnor dog av uppenbara alkoholrelaterade skador år 2003. Men sannolikt är de fler än så.
1640 män dog av alkoholskador samma år.

■ Kvinnor ökar risken för skrumplever vid 7-13 standardglas alkohol i veckan. Män måste dricka dubbelt så mycket för att få samma skador.
■ Genomsnittskonsumtionen för kvinnor är 6 liter ren alkohol per år, eller 6 glas vin i veckan. Män

dricker nästan dubbelt så mycket.
■ Högst alkoholkonsumtion har kvinnor 16-29 år.
■ Kvinnor får sämre resultat på neuropsykiatriska test vid samma konsumtion som män, samt löper större risk för hjärt- och kärlsjukdomar. Hos en kvinna som dricker

mer än två drinkar per dag är risken 11 procent. Hos en nykterist är risken 3 procent.
■ Kvinnor uppnår högre koncentration av alkohol i blodet vid samma konsumtion per kilo kroppsvikt som män.

Källa: Sorad

Liberalen som blev restriktiv

Eckart Kühlhorn forskar vidare om alkoholens effekter i samhället

Sociologen Eckart Kuhlhorn har gjort en lång resa från efterkrigstidens Tyskland till att bli en av Sveriges mest framstående alkoholforskare. I dag är han en, något motvillig, nybliven pensionär, som gärna fortsätter att arbeta – om än på deltid. Kopplingen mellan alkohol och ett ökat antal grova våldsbrott är en av hans hjärtefrågor.

En gång i tiden, alldeles i början av sin akademiska karriär, var Eckart Kühlhorn liberalt inställd till alkohol. Han var emot nykterhetsrörelsen och begrep inte varför Sverige förde en så restriktiv alkoholpolitik. Han tyckte att om bara svenskarna lärde sig att dricka kontinentalt skulle problemen med alkoholism försvinna successivt. Precis som i Tyskland, där folk mest drack öl och vin och sällan berusade sig.

Nu skrattar han gott åt sin naivitet.

– Jag insåg ju inte att vi hade oändligt många fler alkoholister i Tyskland. Men de syntes inte och det var inget man talade öppet om. Jag minns att det exempelvis fanns en outtalad regel om att man inte skulle ge sig ut och köra bil på fredagskvällar, efter-

som det fanns så många rattfyllerister på gatorna. Det var bara så, inget man tänkte så mycket på, säger Eckart Kühlhorn och kisar mot solljuset.

Det är en av förhöstens varmaste dagar och vi sitter ute i forskarens något vildvuxna trädgård i Sollentuna utanför Stockholm. Det blekblå huset bakom oss är slitet, men trivsamt.

– Jo, jag har väl planer på att röja och rensa lite i trädgården nu när jag har tid.

Eckart Kühlhorn pausar en stund, blickar ut över Norrviken, som glittrar bara meter bort.

– Men det känns hemskt att bli pensionär! Förut hade jag inflytande på en organisation. Nu har jag tappat min makt och det är jobbigt. Dessutom är det som att livsperspektivet har förändrats. Före ►

“Jag insåg ju inte att vi hade oändligt många fler alkoholister i Tyskland.”

ECKART KÜHLHORN

FAKTA/ECKART KÜHLHORN

Namn: Eckart Köhlhorn

Född: 1939 i Östberlin, Tyskland. 1945 flyttade familjen till Düsseldorf. Sedan 1961 lever han i Stockholm.

Bor: I en trävilla i Sollentuna.

Familj: Hustrun Britt-Marie, barnen Lotta, Pelle och Paul. Fyra barnbarn. En snövit katt.

Bakgrund: Är sociolog och kriminolog. Har bland annat arbetat som forskningschef på BRÅ, samt varit verksam som alkoholforskare vid SORAD, Stockholms Universitet.

- pensioneringen identifierade jag mig med den produktiva delen av befolkningen. Nu identifierar jag mig plötsligt med de äldre i samhället.

Han är 67 år fyllda, men har inga omedelbara planer på att lägga forskningen helt åt sidan. Tvärtom ska han vid årsskiftet påbörja en ny forskningsstudie – om nykterhetsrörelsen! Fokus kommer att ligga på vad en växande nykterhetsrörelse betyder för integrationen i samhället.

– Många muslimer dricker inte alkohol och har av det skälet mycket gemensamt med nykterhetsrörelsen, även om anledningarna skiljer sig åt, säger Eckart Köhlhorn.

En annan fråga som han vurmar för är kopplingen mellan en ökad alkoholkonsumtion och ett ökat antal våldsbrott.

Han berättar, aningen häpet, om en rapport från Institutet för Framtidsstudier, som publicerades 2005. Där slogs det fast att våldsbrotten ligger kvar på samma stabila nivå sedan 1970-talet. Ingen ökning alltså.

– Jag var tveksam till resultaten. Hur kunde det stämma? Jag började själv forska och det visade sig att de personer som överlever våld är betydligt värre skadade i dag. Man kan se en klar ökning sedan vi gick med i EU, men de riktigt allvarliga skadorna har ökat kraftigt efter år 2000, säger Eckart Köhlhorn, som kommer att presentera sin rapport i oktober – trots att den har varit klar sedan februari i år.

– Tidpunkten, efter valet, är nog ingen slump, tillägger han och ler lite.

FÖR JO, NOG UPPLEVER han en rädsla inom svensk politik att säga att något har blivit sämre. Själv tycker han att det är oerhört viktigt att peka på den här otvetydiga tendensen – att en ökad konsumtion av alkohol och andra droger innebär ökat våld i samhället. Mera hustru- och barnmisshandel, grövre gatuvåld. Den samlade bilden är mörk. Men inte hopplös.

– Om svenska politiker låter sig övertygas om att detta är ett allvarligt problem, kan vi med samlade fakta förhoppningsvis övertyga övriga Europa om att inta vår hållning, säger Eckart Köhlhorn.

Han tror att främst tunga droger är huvudorsaken till det ökade våldet.

– På 1960-talet berodde våldet på alkohol, men nu är det vanligt att man blandar olika droger. Av de grova våldsbrott som sker i dag, är förövarna i de flesta fall narkomaner, menar Köhlhorn.

Han delar grovt in dagens alkoholister i två grupper. För de som är socialt marginaliserade är steget från alkohol till narkotika inte så stort. Man blandar friskt.

De som är socialt fungerande, med arbete och

familj, håller sig vanligen till bara alkohol. Gränsen mellan alkohol och andra droger har alltmer suddats ut, anser han.

Hans eget möte med den svenska alkoholkulturen var något av en chock. När han kom till Sverige, 22 år gammal, efter att han flytt undan den tyska militärtjänstgöringen, började han arbeta som diskplockare på finkrogar som Berns och Operakällaren i Stockholm.

– Vin var en handelsvara. Man tog hand om gästernas slattar och bytte in dem mot exempelvis kött. Dessutom såg jag många dricka sig berusade på sprit och det var jag inte van vid från Tyskland, där man främst drack vin och öl. Där ansågs det fult att bli full, säger Eckart Köhlhorn.

Så småningom började han studera sociologi, gifte sig, fick barn och började arbeta på något som hette Kontrollstyrelsen. Där fanns register över rattfulla och han blev satt på fylleristrafutredningen. Intresset för alkoholfrågan var väckt och han blev sedemera licentiat inom detta område.

OCH TILL EN BÖRJAN VAR han som sagt liberalt inställd till alkohol och hade föga förståelse för nykterhetsrörelsens arbete. Han var positiv till mellanölets införande och hade en tilltro till att det skulle bidra till att svenskarna blev mer kontinentala i sitt drickande.

– I Tyskland förknippades nykterister med frikyrkliga fanatiker. De hade helt enkelt en negativ klang för mig.

1968 kom vändpunkten. Då hade Eckart Köhlhorn upptäckt att unga faktiskt drack ännu mer efter mellanölsreformen. Men när han ville publicera resultaten, bad bryggerinäringen honom om att mörka. Köhlhorn vägrade.

– Man blir så manipulerad. Den insikten fick mig att helt ändra uppfattning. Nykteristerna hade rätt! I dag är jag för en restriktiv alkoholpolitik, säger han.

Mötet med svenskarna innebar inte att Eckart själv började dricka mer. Tvärtom har han livet igenom varit mycket måttlig. Ett glas vin kan det bli vid festligare tillfällen, men inte mer.

– Tyvärr är drickandet en kollektiv, social handling, som är svår att undvika. Om man inte dricker alls, måste man förklara sig. Man blir ifrågasatt och hamnar lite utanför gemenskapen, konstaterar Eckart Köhlhorn, som under en period, då han diagnosticerats med diabetes, avstod helt från alkohol.

Att det finns skillnader mellan tyskar och svenskar, både vad gäller alkoholvanor och annat, är självklart. Men Eckart Köhlhorn upplevde inga större kulturkrockar när han kom till Sverige. Däremot har han ofta slagits med sin tyska identitet.

– Mina föräldrar tillhörde en förbrytargeneration.

Eckart Köhlhorn gillar den svenska naturen och sin trädgård.

Vi fick ju inget veta i skolan och när jag någon gång frågade mamma om hon visste vad som hänt hennes judiska klasskamrater, fick jag inga ordentliga svar. Historien är höljd i dunkel, säger Eckart Köhlhorn och berättar att han ständigt blir påmind om sin bakgrund i olika sammanhang.

Han är inte själv skyldig till något, men känner på något vis en kollektiv skuld för det som hände i Tyskland under kriget.

HUR VILL HAN BESKRIVA sig själv? Han skrattar lite och halkar in på att han har ett ganska stort idrottsintresse, åtminstone på vardagsplanet. Exempelvis har han alla år cyklat från hemmet till sin arbetsplats på Stockholms universitet, SORAD. Ett annat

intresse är sommarhuset, som han har byggt själv. Att fiska är också roligt.

– Naturen är fantastisk i Sverige. Allt luktar så underbart, jorden, marken, träden. Om jag hade möjlighet skulle jag gärna börja forska om vår miljö. Det är en så viktig fråga. Men det är ju svårt att börja om med en ny bana nu, säger han.

Han tycker det är svårt att beskriva sig själv som person, men säger efter en stunds eftertanke att hans fru kanske tycker att han är lite krånglig ibland, att han tänker efter för mycket. Själv upplever han sig som glad och okomplicerad.

Tysk eller svensk?

– Jag reser numera sällan till Tyskland, längtar inte dit. Jag känner mig nog mest svensk. ■

Sagt om Eckart Köhlhorn

Mats Ramstedt, docent i sociologi och före detta kollega på SORAD.

– En stor personlighet med en förmåga att växla mellan avancerade tankebanor och mer banala saker. Allt kommer lite huller om buller. Men hans analytiska förmåga är briljant och han är bra på att anamma nya tekniker, som datorer och nya program. Och så har han mycket humor!

Slaget om fotbollen

“Alkoholindustrin håller på att vinna”

I mer än hundra år har folkhälsokämparna och alkoholproducenterna slagits om fotbollen. De förra har velat lära ungdomar laganda och hälsosamma vanor, de senare har velat sälja alkohol. Enligt Torbjörn Andersson, idrottshistoriker vid Malmö högskola, håller alkoholindustrin på att vinna slaget.

När slutsignalen ljöd efter bara 54 minuter på Söderstadion den 28 augusti var ilskan och besvikelsen stor. Fotbollshuliganer hade stormat planen och förstört matchen mellan Hammarby och Djurgården. Dagarna efter höjdes röster för att ge polisen ökade befogenheter. Men ingen pratade om alkohol, trots att huliganerna bevisligen var berusade.

Enligt Torbjörn Andersson, idrottshistoriker vid Malmö högskola, blir sambandet mellan fotboll och alkohol mer och mer accepterat.

– De här frågorna rör inte upp lika mycket känslor idag, säger han. Det är klart att man blir förbannad när folk bråkar, men samtidigt har det blivit självklart att gå på puben efter en match. För 30 år sedan var det väl nästan bara Hammarby som hade en sådan kultur.

Fotbollen är ett slagfält

Han har forskat om alkoholkulturen i svensk fotboll och beskriver Sveriges mesta folksport som ett slagfält. På ena sidan står folkrörelserna och numera även stat och kommun, som sponsrar och ställer krav på nykterhet och sköt-samhet. På andra sidan står alkoholindustrin och andra som tycker att alkoholkulturen hör hemma i fotbollen.

– Båda sidor ser fotbollen som ett sätt att sprida sina värderingar, säger han. Fotbollen tvingas in i en slags dubbelmoral. Det är det vi ser när Fotbollförbundet samarbetar med nykterhetsrörelsen för att skjuta upp alkoholdebuten bland unga, samtidigt som kända tränare ställer upp och gör öreklam i tv.

– Det svenska folkrörelseidealet har, ironiskt nog, bidragit till att alkoholkulturen fått fäste inom fotbollen, anser idrottshistorikern Torbjörn Andersson.

Torbjörn Andersson konstaterar att alkoholkulturen från början fick ett starkare fäste i svensk fotboll än i exempelvis den engelska. Orsaken är – ironiskt nog – det svenska folkrörelseidealet.

Engelsk alkoholkultur

Förklaringen börjar i England. Fram till slutet av 1800-talet var den engelska fotbollen framför allt en medelklassport och spelarna hade råd att ställa upp gratis. I stället för pengar ordnade klubbarna fester där det bjöds mängder med alkohol.

När den engelska arbetarklassen började spela, måste klubbarna börja betala sina spelare. Proffsfotbollen var född. Banketterna var inte lika viktiga längre och spelarna, som nu bands av kontrakt, fick krav på sig att inte dricka för mycket. Supandet började minska bland spelarna.

Den svenska arbetarklassen, däremot, spelade gratis. När fotbollen kom hit från England via Danmark på 1880-talet följde amatöridealet med. Men här blev det ingen klassmarkering, utan en del av det svenska folkrörelseidealet. Precis som man arbetade gratis i sin folkrörelse, spelade man gratis i sitt fotbollslag – oavsett om man var av medelklass eller arbetarklass. Därmed fortsatte festandet, och det fanns inga kontrakt som kunde förbjuda spelarna att dricka.

Alkoholkulturen central

Alkoholkulturen blev en central del av den svenska fotbollen. Det visar inte minst rapporter från utländska journalister och spelare. Banketterna beskrivs som fylleslag där man åt och drack enorma mängder. Detta fortsatte fram till 1967, när det första spelarkontraktet skrevs i Sverige.

– Det är lite ironiskt, men om det inte vore för folkrörelseidealet hade proffsfotbollen kommit tidigare till Sverige. Då hade alkoholkulturen inte fått så starkt fäste, säger Torbjörn Andersson.

Samtidigt som alkoholkulturen tappade mark bland spelarna kom en annan aktör in i bilden: publiken. De senaste åren har publiktillströmningen ökat betydligt och publiken är inte bunden av några proffskontrakt.

– Man kan säga att publiken tog över där spelarna slutat, säger Torbjörn Andersson.

Alkoholindustrin har inte bara vunnit publiken. I och med proffsfotbollen blev det ekonomi i sporten och klubbarna började söka sponsorer. De senaste 20

“Det hade aldrig gått för 30 år sedan. Folk är inte lika skeptiska till alkoholsponsring idag. Det är väl den allmänna alkoholliberaliseringen som har gjort att de har vågat gå in.”

TORBJÖRN ANDERSSON, IDROTTHISTORIKER VID MALMÖ HÖGSKOLA

Nykterhetsrörelsen har genom åren kämpat mot alkoholkulturen inom idrotten, som här på en tidig affisch från IOGT. (Redaktionen har inte lyckats hitta något årtal på affischen. Kanske finns det någon läsare som vet när den trycktes?)

Svenska fotbollsförbundet arbetar för att minska konsumtionen av alkohol kring fotbollen, samtidigt som fotbollsallsvenskan sponsras av ett bryggeri och fotbollsledare gör reklam för öl. Dubbla budskap tycker en del.

åren har ölproducenternas sponsring av svenska fotbollsevenemang blivit allt vanligare. Torbjörn Andersson är förvånad över att det har gått så lätt.

– Det hade aldrig gått för 30 år sedan. Folk är inte lika skeptiska till alkoholsponsring idag, säger han. Det är väl den allmänna alkoholliberaliseringen som har gjort att de har vågat gå in.

Kampen mot dopning tog över

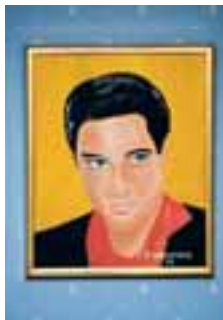
Men han har en annan förklaring också. Ungefär samtidigt som alkoholsponsringen blev vanligare konfronterades idrotten med ett nytt problem – dopning.

– Då riktades uppmärksamheten mot andra substanser. Alkoholen hamnade i skymundan, och så har det varit sedan dess, säger Torbjörn Andersson.

Fotbollens betydelse har ökat de senaste åren, och för varje år blir sponsoravtalen större. Torbjörn Andersson tror inte att kopplingen mellan alkohol och fotboll kommer att försvagas.

– Nej, tvärtom. För varje år blir sponsoravtalen större, och den allmänna alkoholliberaliseringen i samhället på-verkar naturligtvis fotbollen. Folk är helt enkelt inte tillräckligt negativa till öl och fotboll för att samhället ska kunna hålla emot. ■

Tore Hedman började lyssna på "the king of rock'n'roll" redan som tonåring och blev helsåld. Idag är han stolt ägare till en av de största Elvis-samlingarna i Sverige. Och så har han suttit i Elvis bil.

ELVIS

har en plats i Tores hjärta

Tore Hedman är 60 år och arbetar sedan 33 år tillbaka som ungdomskonsumlent åt IOGT-NTO i Skellefteå i Västerbotten. Det är där vi träffar honom innan vi får se samlingen. Han kommer in från sin lottförsäljningsrunda och parkerar en hopvikbar, trebent pall bakom dörren till kontoret. Vi går upp till samlingssalen på övervåningen.

Tore berättar att han först köpte skivorna och sedan började samla på andra saker. Elvis första skiva kom när Tore Hedman var tio år men först vid tretton började han lyssna. Hos dåvarande Sveriges Godtemplarungdom i Ursviken ordnades danser till grammfonmusik, och Tore gick med 1959.

– Föräldrarna var inte så förtjusta i musiken. Pappa sade åt mig att skruva ner.

– Vi bytte filmstjärnor i skolan. En del samlade på Tommy Steele, en del på Elvis. Jag har ett album med 400 filmstjärnebilder med Elvis-motiv.

Tore Hedman tittar upp ovanför glasögonen. ►

Elvis Presleys första skiva från 1956 och tavlan med "Blue Hawaii" som blev både låt och film. Elvis-skjortan som Tore Hedman har på sig kostade skjortan ("500 spänn").

► Han blir lyrisk när han talar om idolen.

– Elvis var en stor artist med bredd i musiken: blues, religiöst, rock. Det kommer duktiga artister, men aldrig någon som han...

Tore har ungefär 2 500 skivor och bland dem Elvis Presleys första LP-skiva från 1956, ospelad och oöppnad, samt en stenkaka från samma år. LP-skivorna låter han vara ifall det skulle bli repor. Vill han lyssna tar han någon av de 200 cd-skivorna. Han tröttnar aldrig på Elvis.

– Rösten var enorm... Jag har försökt få tag i en komplett LP-samling som Elvis gett ut, men LP-skivor är mycket svåra att få tag på. Det handlar om kvalitet. Man vill inte köpa rispade skivor med trasiga fodral. Jag har haft tur. Förr kunde man hitta skivor för 10-15 kronor på loppis. Nu ligger de på 100 kronor och uppåt. EP-skivor och singlar låg i bilar, solen sken på dem och de blev... så där.

Tore Hedman gör en vågrörelse med handen.

– Elvis var stor när han levde men blev ännu större efter sin död, fortsätter han. Då hittades musik som han inte gett ut men som gavs ut sedan.

Frågan om favoritlåtar är inte lätt för Tore.

- Girls Happy...Treat me nice. Teddy bear är en bra låt... Love me tender. Det finns många bra låtar, funderar han.

TORE HEDMAN ÄR MED i Tidskriften Elvis som är Sveriges officiella Elvis Presley fan club. En gång målade han ett Elvis-porträtt till en tävling. Han kom på 132: a plats och blev nöjd eftersom flera tusen Elvis-målare deltog. Jo, han målar också. Mest naturmotiv, och han har flera tavlor med landskap och vilda djur.

Han går bakom serveringsdisken för att brygga kaffe till kollegorna. En stund senare är det dags för chokladmuffinsfika.

– Tore är duktig och händig, säger Bo "Bosse"

Elvis Cadillac i miniatyr. En rosa skönhet.

En av pärlorna i samlingen, en stenkaka från 1956.

Elvis Presley var inte bara sångare. Han skådespelade i filmer också. Tore Hedman har alla 33 spelfilmer och de dokumentärer som släpptes offentligt.

“Kontakter... många av dem är säkert tjuvtagna.”

TORE HEDMAN OM SINA BILDER PÅ ELVIS.

Löfbom, mannen med sångrösten, som jobbat med Tore sedan 1973, när alla satt sig vid bordet. "Bosse" brukar leda allsångskvällarna. Tore Hedman tycker inte att han själv kan sjunga men visar gärna hur flink han är med fingrarna. Ett spelkort, en klöver åtta, försvinner i hans hand.

– Det tog en bussresa mellan Norrköping och Umeå att träna in det. Men man får se upp. Barn har en helt annan uppmärksamhet än vuxna, menar han. Tore Hedman började trola 1965. "Sedan blev det bara värre och värre" som han säger.

– Jag såg en annan trollkarl och tyckte det såg roligt ut.

Han trollar med tärningar, rep och annat, och barnen som hjälper till trollar också fram saker utan att veta hur. Han har trollat i TV 4 och tillsammans med barn i lokal- TVs Active Television. Tores 23 år yngre sambo Ulrika Norman uppträder med honom. Hon är ordförande för juniordistrik-

tet i Västerbotten och arbetar ideellt som juniorledare åt IOGT-NTO. Och nej, hon samlar inte och är inte Elvis-tokig men förhållandet fungerar bra, berättar Tore. De hjälps åt med städningen, Tore kan baka tårta - jo han har faktiskt jobbat på bageri - och fixa saker.

– Det är händerna, säger han och ler lite. Jag tycker om att syssla med händerna.

Tore Hedman är född i Norsjö i Västerbottens inland och har, förutom en vända till Norrköping som barn, bott på olika platser i Västerbotten; mest runt Skellefteå. Eftersom han varit medlem i IOGT-NTO i stort sett hela livet, har helnykterheten varit en självklarhet och han har "upplevt en enorm glädje inom rörelsen". Han har mycket att göra både på jobbet och på fritiden. Han säljer lotter och leder barngrupper i byarna. Han målar, trollar och tittar på hockey och tycker det är underbart att Skellefteå AIK gått upp i elitserien. Att jobba som juniorledare tycker han är fantastiskt.

– Man får så mycket tillbaka. Ska man jobba med juniorer får man försöka ha kvar barnasinnets. Jag tror inte det finns så många 60-åringar som lyssnar på Elvis.

VI ÅKER TILL DET STÄLLE där Tore Hedman har sin stora samling. Massor av saker trängs på en liten yta: skivor, muggar, en kopia på Elvis körkort ett idol-pin med mera. Han har alla 33 filmer som Elvis spelat in, ett 30-tal kassetband och en Elvis-skjorta. Till och med Elvis-tvål! När Tore Hedman hade utställning i Piteå 2004, täckte samlingen ett nio meter långt bord samt väggarna runtom.

Han förvarar samlingen dammfritt. Någon gång har han ställt ut den på IOGT-gården. Stolt visar han upp fotografier på Elvis. En strålände Elvis stiger just ut ur sin bil. Var får man tag i sådana?

– Kontakter... många av dem är säkert tjuvtagna.

Tore berättar att han faktiskt suttit i Elvis bil en gång när den var utställd i Sverige. Han visar några blänkande samlarmynt.

– Det är minnesmynt och går inte att få tag på idag. Då ska man ha tur.

Tores idol blev bara 42 år. Enligt boken Elvis Presley av Arthur Davis led Elvis i slutet av övervikt och förstorat hjärta. Boken och källor på Internet hävdar också att han åt en mängd tabletter. Hans hem Graceland i Memphis, Tennessee är numera museum. Tore Hedman har aldrig varit där men skulle gärna vilja åka dit. Varför inte öppna ett eget museum? Föremål finns ju.

– Jo... men det kostar pengar.

Konstaterar ungdomskonsulenten, konstnären, trollkarlen och samlaren, kort sagt mångsysslaren Tore Hedman, som aldrig lär trola bort sin enorma Elvis-samling. Nyfikna får se den på utställningar. ■

Sökte lyckan världen runt

Under sex år har Östersunds-konstnären MalinMatilda Allberg rest runt i världen för att ta reda på vad lycka är för människor i olika kulturer.

MalinMatilda Allberg fick idén till sitt lyckoprojekt när hon var utbytesstudent på konsthögskolan i Johannesburg våren 2000. Det var ett tufft halvår. Det var svårt att få kontakt med folk och rika människor gömde sig bakom höga murar med rakbladstråd högst upp. Om man stannade bilen vid rött ljus fanns risken att den kunde bli kapad och expediten i spritaffären i hennes kvarter blev skjuten.

– Där kände jag verkligen avsaknad av lycka. Då insåg jag hur viktigt det är att vara lycklig för att fungera som människa.

Hon fick idén att starta sitt Happiness as an Art-project för att ta reda på vad lycka egentligen är och började kolla vad det finns för forskning om lycka. Det hon fann handlade om serotonin och dopaminnivåer och sa inte så mycket.

– Jag tror att det man känner i sig själv är det som avgör om man är lycklig eller inte, säger hon.

Lycka i olika kulturer

MalinMatilda har fortsatt att studera lycka i olika kulturer. 2001 åkte hon till Indien för att gå på skrattskola hos läkaren Madan Kataria i Mumbai för att bli skrattyogainstruktör. Hans skrattyoga har spridits över hela världen och forskning visar att skratt faktiskt förbättrar hälsan. Skrattarna brukade träffades klockan sju varje morgon för en halvtimmes gemensamt skratt och gick sedan vederkvickta och lyckliga till arbetet.

Hon besökte också ett ashram (ett klosterkollektiv) för att fira den hinduiska högtiden Diwali tillsammans med människorna som levde där. Flera av dem var före detta barnhemsbarn som växt upp på ashramets barnhem. När

MalinMatilda Allberg tror inte att man kan få lycka genom att sträva efter den, bara genom att göra sig tillgänglig för den kan den komma.

“Då insåg jag hur viktigt det är att vara lycklig för att fungera som människa.”

MALINMATILDA ALLBERG

hon pratade med människor om vad lycka är likställde många lycka med att ha mycket pengar. Men många beskrev också samhörigheten och gemenskapen med andra människor som en förutsättning för att känna lycka.

– De var lyckliga över att ha varann. Kollektivet är viktigt, som ensam människa klarar man sig inte. De kunde till exempel inte tänka sig att äta en måltid ensam.

Vara fullständigt i nuet

I Singapore besökte hon ett hinduiskt tempel och pratade om lycka med prästen Paul Raj. Hans sätt att uppnå lycka var att framkalla smärta genom att gå på glödande kol. Om han gjorde det en gång om året höll han avtalet med sina hinduiska gudar, vilket garanterade honom och hans familj lycka och framgång.

Den stad där människorna verkade minst lyckliga var Riga, där Malin Matilda vistades som stipendiat våren 2005. Hon såg aldrig någon le på gatorna och på restaurangerna var servitriserna snorkiga och stressade. Det tog tre veckor innan hennes korridorgrannar överhuvudtaget började hälsa tillbaka.

– Jag tror att det beror på att Baltikum varit ockuperat så länge och att 40 procent av den baltiska befolkningen togs till Gulag under kommunisttiden.

Skriva sina lyckligaste minnen

När hon hade öppet hus i ateljén bad hon besökarna skriva ner sina lyckligaste minnen. En man skrev: ”Jag stod på en bro vid solnedgången. Ett tåg lossade kol och himlen var vackert röd. Då kände jag hur värdelös jag och resten av världen är”. Det var hans känsla av lycka.

En annan skrev ”att leva i en fredlig värld där jag kan möta min själ och skratta”. Andra svar var ”kärlek”, ”skratt”, ”tystnad” eller ”att bli positivt överraskad”.

Vad som gjorde henne själv lycklig där var musiken: att gå på operan till exempel; det gavs fantastiska föreställningar av bland annat Aida och Tosca. Och enormt duktiga gatumusikanter spred glädje i gathörnen.

MalinMatildas sökande efter lycka har resulterat i flera utställningar med bland annat måleri och videoinstallationer. 2007 kommer hon att ställa ut målningar på temat lyckliga ögonblick. Hennes dröm är att få resa till Påskön för att ta reda på vad lycka är för människorna där.

Hon har kommit fram till att om man strävar efter lyckan går den inte att få fatt i.

– Det handlar om att göra sig tillgänglig. Då kanske den kommer.

TEXT: HELENA ÖSTLUND
FOTO: FREDRIK HERRLANDER

Fotnot: se mer om MalinMaildas konst på www.malinmatilda.com

En miljard överviktiga

FETMA I dag är en miljard av jordens 6,5 miljarder människor överviktiga – 300 miljoner av dem lider av fetma. Samtidigt svälter 800 000 människor i världen. För första gången i historien dör fler människor till följd av övervikt än av undernäring. Därför slår nu Världshälsoorganisationen, WHO, larm. Den västerländska livsstilen, med mycket fett och socker, läsk och snabbmat, mer bilåkning och tv-tittande och minskad motion, gör allt fler människor i världen överviktiga – eller ännu värre, sjukligt feta. Störst är ökningen i utvecklingsländerna, som anammat västvärldens sätt att leva. Där finns nu både fetma och svältande barn, sida vid sida. I Sverige är 42 procent av männen och 27 procent av kvinnorna överviktiga.

Lagom motion är bäst för kroppen

MOTION Att motion är bra för hälsan både den fysiska och psykiska är känt sedan länge.

Men med måtta. Överdriven träning där kroppen inte får chans att återhämta sig har en negativ effekt. Det visar biologen Andrew Naylor vid Sahlgrenska akademien i sin avhandling. Nybildning av hjärnceller i hippocampus hos råttor som övertränade var inte fler än hos de råttor som inte tränade alls. Däremot ökade nybildningen fem gånger hos de råttor som tränade lagom mycket. Översatt till mänskliga termer skulle det bli ungefär en halvtimmes motion fyra till fem dagar i veckan på 60 procent av vår maxpuls, alltså en rask promenad eller lätt jogging.

Kvinnors hjärta tar störts stryk vid förändringar på arbetsplatsen.

Stroke ökar av förändrat arbetsliv

ARBETSLIV Antalet strokefall har ökat kraftigt i Sverige sedan slutet av 1980-talet. Störst är ökningen bland kvinnor, 33 procent på drygt tio år. Motsvarande siffra för männen är 19 procent. Det visar en ny doktorsavhandling från Linköpings universitet. En hypotes är att samhället och arbetslivet förändrats på ett sätt som påverkat kvinnors hälsa mer än mäns, säger folkhälsovetaren Jennie Medin, som står bakom studien. Hon har gått igenom Socialstyrelsens patientregister, där hon studerat antalet strokefall i åldersgruppen 30-65 år från 1989 till 2000. Avhandlingen visar att det finns en viss koppling mellan organisationsförändringar, arbetsrelaterad stress och stroke. Stressforskaren Aleksaner Perski, docent i medicinsk psykologi vid Karolinska institutet, och ekonomiprofessor Magnus Henrekson vid Handelshögskolan är ännu mer specifika och påstår i en debattartikel i Dagens Nyheter att det ekonomiska stålbudet som regeringen genomförde under 1990-talet är orsaken till att sjukskrivningarna fördubblades mellan 1994 och 2004 på grund av ökad ohälsa och stressrelaterade sjukdomar.

Kärl skyddas av grönt te

TE Den som dricker mycket grönt japanskt te minskar risken för hjärt- och kärlsjukdomar. Det visar en japansk studie gjord på 40 000 personer. Teet verkar särskilt skydda mot stroke, däremot inte mot cancer. Tidigare studier har visat att grönt te varit bra både mot hjärt- och kärlsjukdomar och cancer. Studien visade att kvinnor behövde dricka två koppar grönt te om dagen för att minska risken att dö i hjärt- kärlsjukdom medan män behövde dricka fem koppar.

”Om anarki hade fungerat hade nog fler provat på det.”

KIM KÄLLSTRÖM, FOTBOLLSPELARE

Fem steg till bra matvanor

MATVANOR Här är fem enkla steg till bättre matvanor för att hålla vikten:

1 Satsa på frukost – en stadig start på dagen är grundläggande för en lyckad viktminskning. – Man brukar säga att 25 procent av dagens kalorier bör förläggas till frukosten, men anpassa efter hur hungrig du är. Häng inte upp dig på när du åter morgonmålet utan sikta på att få i dig något innan lunch.

2 Gå efter tallriksmodellen – halva tallriken grönsaker, en fjärdedel protein och en fjärdedel kolhydrater är en bra metod för en sund viktminskning.

3 Släck törsten med vatten – saft, juice och alkohol rymmer många osynliga kalorier.

4 Ät regelbundet för att hålla blodsockret i schack och slippa sötsug.

5 Ät långsamt – njut av maten, tugga ordentligt och lyssna på kroppen. Det tar 20 minuter för hjärnan att förstå att magsäcken är full.

Källa: Dietist Josefine Jonasson

Diagnos mord

Den hårfina gränsen mellan liv och död är vardag för många läkare. Kanske är det därför som moderna deckarförfattare, som Karin Wahlberg och Åsa Nilssonne, också är läkare.

Allt oftare förekommer läkare, sjukhus, rättsmedicin och genetik i deckare. Men det är inte bara deckarfigurerna som rör sig i sjukhusmiljö – även författarna rekryteras från sjukhuskorridorerna.

Vad är det då som gör att så många läkare väljer att skriva skönlitteratur – och just deckare?

– Inom sjukvården får man vänja sig vid människors ytterlägen, och kriminalromaner handlar om ytterlägen”, säger Karin Wahlberg, gynekolog och förlossningsläkare som just har kommit ut med sin femte kriminalroman ”Blocket”.

Karin berättar att det inte var hon som valde kriminalromanen, utan snarare den som valde henne.

– Jag behövde en kreativ sysselsättning som motvikt till den stressiga tillvaron på sjukhuset. Det började med att jag skrev sommarbrev till vänner och bekanta som blev väldigt uppskattade, men jag hade egentligen aldrig drömt om att bli författare. Men så hamnade jag på en klinik med väldigt hårt arbetsklimat, kvinnosynden var usel och hela arbetsdagarna gick åt till att vara taktisk. En dag när jag satt på morgonmötet tänkte jag plötsligt ”Jag tror att jag ska ta och ta livet av en kollega”, och så började den första boken, ”Sista jouden”, att växa fram.

En egen värld

Skrivandet är för Karin en egen värld, skild från verkligheten. Hon ser det inte som terapi där hon bearbetar saker hon varit med om, utan som ren avkoppling. Att det blev just deckare beror dels på att de handlar om liv och död, precis som läkaryrket, och dels på att deckaren har en given form. Som läkare är man van att skriva rapporter, journaler och artiklar, och de följer också en sorts mall med frågeställning, utredning och slutsats.

Karin Wahlbergs böcker är uppbyggda

som ett antal parallella berättelser skrivna ur olika personers perspektiv. Hon har alltså inte en deckarhjalte utan flera som återkommer i böckerna. En av dem är kirurgen Veronika Lundmark. Veronika är gift med polisen Claes Claesson som är en annan av de återkommande huvudpersonerna. Likheten mellan läkaryrket och polisyrket är en sak som har slagit Karin när hon har gjort research för sina deckare.

– En kriminaltekniker hjälper mig med skildringarna av polisarbetet, och när vi pratar om våra jobb så hittar vi många

”I dagens kriminal-litteratur är kroppen central, den har en egen historia att berätta.”

SARA KÄRRHOLM, LITTERATURVETARE

gemensamma nämnare. Man träffar människor i extrema tillstånd som det ibland är svårt att hantera. Det går inte att välja sina uppdragsgivare, säger Karin Wahlberg.

Likheter mellan polis och läkare

Även Åsa Nilssonne, psykiater och författare, pekar på likheterna mellan läkaryrket och polisyrket. Åsa berättar att det finns en speciell samhörighetskänsla mellan poliser och läkare, och det blir särskilt tydligt när man jobbar på akut-mottagning.

– Om man ringer från akuten så kommer de som en blixst, det blir aldrig några frågor, säger hon.

Hon tror, precis som Karin, att känslan bottnar i liknande arbetsvillkor.

– Kommer det en våldsam, påtänd narkoman med en stor kniv i handen så kan

KARIN WAHLBERG

ÅSA NILSSONNE

man inte säga ’nej tack, du får vända dig till någon annan’. Man måste ta hand om honom.

Åsa började skriva deckare när hennes barn var små med förhoppningen att tjäna ihop extra pengar som skulle ge henne större frihet och mer tid med barnen.

– Jag var så trött på mitt liv, tyckte att det måste finnas ett bättre sätt att försörja sig på. Jag letade efter något jag kunde

FAKTA/FLER DECKARFÖRFATTARE SOM ÄR/VAR MEDICINARE

■ Sir Arthur Conan Doyle: En studie i rött (nyutgåva Lind&Co, 2004)

■ Ulf Durling: Gammal ost (Forum, 1971)

■ Per Källén: Bevisbörda

(Forum, 2001)

■ Bennie Liljenfors: Kirurgen (Prisma, 1988)

■ Jonas Moström: Dödens pendel (Natur och Kultur, 2004)

■ Åsa Nilssonne: Kyskhetsbältet (Forum, 2000)

■ Kathy Reichs: Dödligt beslut (Forum, 2001)

■ Karin Wahlberg: Blocket (Wahlström&Widstrand, 2005)

göra hemifrån som var lagligt och hade flexibla arbetstider. Det enda jag kunde komma på som jag var bra på var att skriva, så det fick det bli, säger Åsa, som har skrivit mycket ända sedan barndomen.

Men det visade sig att det inte var alldeles lätt att dra in några stora pengar på böcker. Åsa fortsatte att jobba heltid som läkare och skrev på lediga stunder, och så

är det fortfarande. Att det blev just deckare är mycket tack vare en intervju med deckardrottningen PD James.

– Jag hade skickat manuset till ”Tunnare än blod” till förlaget Trevi som tyckte att det var intressant, men klagade på att det saknades struktur. Då drog jag mig till minnes en intervju med PD James där hon pratade om kriminalromanens struktur på ett sätt som jag kunde förstå.

Jag hade redan ett lik i min bok och ett antal personer som stod i relation till den döda på ett eller annat sätt, till och med en polis, så jag gjorde om den till en deckare. Trevi blev lyckliga, berättar Åsa.

Sedan dess har hon publicerat ytterligare tre kriminalromaner, förutom ett antal fackböcker i psykiatri. Deckare nummer fem, ”Ett liv att dö för”, är inlämnad till Forum och beräknas komma ut lagom till bokmässan i Göteborg. Hjältinnan i alla böckerna heter Monika Pedersen och är polis, vilket alltså inte verkar vara någon slump.

Kroppen har större plats

Sara Kärrholm, litteraturvetare från Lund, har också att lagt märke till vilken central roll medicinen och naturvetenskapen har fått i deckarna på senare år.

– På 50-talet, när de klassiska pusseldeckarna skrevs, var det vanligt att hjältarna var till exempel ingenjörer eller lärare. De fungerade som experter och hade en vägledande roll, främst när det gällde själva utredningsarbetet men även som moraliska förebilder, säger hon.

Läkarna som idag figurerar i kriminalromanerna kan vara både positiva och negativa gestalter. Läkare handskas med liv och död i sitt dagliga arbete och har därigenom en oerhörd maktposition som går att utnyttja åt båda hållen. Det förekommer till exempel att mördaren visar sig vara just läkare.

Gemensamt för de flesta av romanfigurerna är dock att de är mångbottnade, en och samma person kan ha både goda och onda sidor. Sara tror att trenden med medicin och sjukvård i deckarna kan kopplas samman med den fokusering på kroppen som blir alltmer uppenbar i hela samhället.

– I pusseldeckarna var kroppen inte så intressant, liket var bara en förevändning för att få göra en undersökning. I dagens kriminallitteratur är kroppen central, den har en egen historia att berätta, och därigenom blir kroppslig expertis viktig att ha med. Överhuvudtaget är intresset för mordoffret större nu. Trenden går igen i populära TV-serier som till exempel CSI. Och i och med att medicinen tar en större plats i deckarna så är det naturligt att det är läkare som skriver dem, säger Sara Kärrholm. ■

Fantasy möter diskbänksrealism

PAPPERSVÄGGAR/JOHN AJVIDE

LINDQVIST /ORDFRONT Fantasy är en knepig genre, som inte faller alla läsare på läppen. Men John

Ajvide Lindqvist lyckas förena ordlös skräck och övernaturliga väsen med en svensk vardagsrealism. Därmed sväl-

jer även den mest inbitne realisten hans levande prosa. Ajvide Lindqvist har liknats vid en svensk Stephen King. Det stämmer – fast det här är mycket, mycket bättre.

Framför allt hans andra roman ”Hanteringen av odöda” är fångslande, gripande och välskriven. Så även den nyutkomna novellsamlingen ”Pappersväggar”, med tio fristående berättelser. Några av novellerna är lysande studier i mänsklig psykologi. Som Evig/Kärlek som handlar om Anna och Josef, det lyckliga paret, som genom en olyckshändelse får insikter ingen människa bör få. Det är engagerande, rörande, spännande och sorgligt.

Andra berättelser är lite grövre tillyxade, med monster i höghus och vikarierande robotar. Men på det stora hela är ”Pappersväggar” ändå högklassig läsning, tankvärd och suggestiv.

MARIA ZAITZEWSKY

Scarlett Johansson och Woody Allen i den skruvade komedin Scoop.

Skruva den som Woody Allen

SCOOP/AMERIKANSK FILM AV WOODY

ALLEN/MED WOODY ALLEN OCH SCARLETT

JOHANSSON Den nyligen bortgångne journalisten Joe Strombel befinner sig i ett limbo mellan livet och dödsriket, där han envist håller fast vid ett hett tips som kan avslöja den fruktade ”Tarotkortsmördaren”, med ett stort antal prostituerade på sitt samvete. Han får spök-kontakt med Sondra, en ung journaliststudent. När hon närvarar vid en föreställning av magikern Sid ”Spendini”, materialiseras han plötsligt och ger, från andra sidan graven, Sondra möjligheten till ett riktigt scoop. Ledtrådarna leder till en brittisk aristokrat, som Sondra händelsevis blir förälskad i.

MARIA ZAITZEWSKY

Låter det som en saga? Det är det också. Men en mycket charmig sådan. Historien är enkel, nästan barnslig, och deckar-klyschorna står som spön i backen. Det är lite som att läsa en Kitty-bok från 60-talet. Men det är gjort med sådan grace och med sådan glimt att man köper allt rakt av. Woody Allen är hysteriskt rolig som Sid alias Sondras far och flankeras fint av Scarlett Johansson. Skratten är många, vändningarna kul. Slutet är ganska väntat. Men det är inte intrigen som är poängen här – utan skådespelarna och den skruvade stämningen. Woody Allen är fenomenal – både som filmskapare och som skådis.

Skammen får nytt språk hos Karin Alvtegen

SKAM/KARIN ALVTEGEN/

NATUR OCH KULTUR Maj-Britt är

en överviktig medelålders kvinna, beroende av hemtjänsten, isolerad och ensam i sitt hem. Monika är en överambitiös chefsläkare som försöker fylla sitt tomma liv med framgångar. På ytan är de olika,

men båda har ett smärtsamt förflutet som de gör allt för att glömma. När boken börjar har Monika just träffat en man, som hon för första gången i sitt liv vågar vara sårbar inför – och för första gången vågar hon hoppas på att få uppleva lite lycka och kärlek.

Men en tragisk olycka sätter stopp för hennes drömmar och hon försätter sig i en härva av lögner – allt för att betala tillbaka

Så småningom korsas de båda kvinnornas vägar och allt ställs på sin spets; kommer de att kunna försonas med sitt förflutna, med skammen?

”Skam” är en både spännande,

välskriven, finurlig och intressant thriller som är svår att släppa ifrån sig.

Karin Alvtegen är en mästare på mänsklig psykologi, personteckningen av de två kvinnorna är mycket trovärdig och suggestiv, utan att för den skull blir för komplicerad. Enkelheten i språket är helt klart en av hennes största tillgångar. ”Skam” är tveklöst en av de bästa romanerna i höst!

MARIA ZAITZEWSKY

Upptäcktsfärd i hjärnan

HUR KOMMER DET SIG ATT DE FLESTA av oss kan ”känna av” stämningen när vi kommer in i ett rum? Varför har vi bra ”kemi” med vissa personer och dålig med andra? Varför får vi ont i magen vid oro? Och hur i hela friden går det till när pengan plötsligt trillar ner och vi minns det där bortglömda namnet som vi grunnade på häromdagen?

Ingen vet det exakta svaret, men klart är i alla fall att hjärnan är otroligt sinnrik och styr så oändligt mycket mer än vi anar, ofta omedvetet.

Om hjärnans mysterier skriver författaren Gunilla Ladberg, filosofie doktor i pedagogik, i sin nya bok ”Den mänskliga hjärnan – en upptäcktsfärd”. Här handlar det inte så mycket om hur hjärnan är kopplad till det fysiska, utan mer om vårt medvetande och – inte minst – vårt undermedvetna. Boken är pedagogiskt indelad i kapitel som tar upp aspekter som exempelvis den seende hjärnan, den skapande hjärnan, den sociala hjärnan eller den stressade hjärnan.

GUNILLA LADBERG BERÄTTAR ATT tanken om att skriva en bok om hjärnan har legat och grott länge. Och hon har inte tidigare stött på någon som i bokform tagit ett helhetsgrepp om hjärnan.

– Jag har alltid varit väldigt fascinerad av hjärnan. Jag har läst och studerat mycket och samlat på mig material och kunskap som jag ville omvandla till en bok. Jag drivs av folkbildningstanken och vill gärna förmedla de kunskaper jag har på ett lättamt och tydligt sätt, säger Gunilla.

I boken exemplifierar hon med egna upplevelser eller andra personer som har hamnat under forskarnas lupp.

Som kvinnan som inte kände sig ”levande” eftersom hennes inre organ inte sände några signaler till hjärnan. Hon beskrev det som att hon kände sig

som ett urkärnat plommon. En annan kvinna fick av misstag den punkt i hjärnan stimulerad som utlöser gråt och hon började gråta hejdlöst och hitade också snabbt anledningar att gråta. Hon blev deprimerad. När stimulansen upphörde, slutade hon tvärt att gråta och kunde inte för sitt liv begripa vad hon hade varit så deppig för.

– Detta visar ju att reaktionen ofta föregår känslan, tvärtemot vad vi tror, säger Gunilla Ladberg.

TROTS ATT HON HAR FÖRDJUPAT SIG i hjärnans vindlande värld och kan mer än de flesta om detta, är hon minst lika imponerad som vem som helst.

– Ta seendet. Egentligen ser vi fragment som i våra hjärnor sammanfogas till en bild som vi tolkar!

Hon konstaterar att det finns massor som hjärnforskarna inte har några svar på. Som vad intuition är. Eller hur vi kan avläsa varandras energier. Men forskningen går framåt.

I dag vet man att det finns celler i våra inre organ som är direkt kopplade till hjärnan. Kanske är det trots allt inte så utopiskt att säga att exempelvis kärleken faktiskt sitter i hjärtat, eftersom hjärtat kommunicerar med hjärnan.

Att vi bara skulle använda oss av en bråkdel av hjärnans kapacitet är en floskel som Ladberg mest fnyser åt.

– Jag tror att hjärnan lär sig det den behöver. Egentligen kanske alla människor kan lära sig hela telefonkatalogen utantill, men det behövs inte och därför hämmar vi automatiskt den inläringen, säger Gunilla Ladberg.

Men det hon allra mest fascinerats av är vår sociala hjärna. Att vi ständigt speglar oss i varandra, på olika sätt. Hon menar att det värsta straff en människa kan utsättas för är ensamhet.■

Gunilla Ladberg skriver lättfattligt och pedagogiskt om hjärnans olika funktioner i vardagen.

”Detta visar ju att reaktionen ofta föregår känslan.”

GUNILLA LADBERG

HALLÅ DÄR... GUNILLA BERGSTRÖM

”Alfons och soldatpappan” är Gunilla Bergströms 25:e bok om Alfons Åberg.

Blir du inte trött på Alfons?

– Jag hade aldrig den planen, att skriva 25 böcker om Alfons. De har bara trillat in. Det jag vill berätta fungerar lika bra med en och samma huvudperson. Alfons är lika dum och snäll som vi andra.

Alfons omvärld består av pappa, farmor och kompisar. Var finns hans mamma? – Hon finns nog i bakgrun-

den. Jag ville berätta om barnens värld och en vuxen-värld – och det blev en pappa. Jag hade själv en rolig pappa, och det har nog påverkat mig.

Den nya boken handlar om kompisens Hamdis pappa. Vem är han?

Han är en pappa som är hygglig med grabbarna och har byggt ett fotbollsmål till

dem. Och så har han varit soldat på riktigt. Det är ungarna väldigt intresserade av, men han vill helst inte tala om det. Och när han till slut berättar, blir det en helt annan berättelse än de väntat sig.

Krig i världen, är inte det ett tungt ämne för barn? – Boken handlar egentligen inte om det utan om att byg-

ga upp i stället för att radera – och om vuxna som inte bara predikar utan gör något.

Är du moralist?

– Jag är inte moralist, jag är realist. Jag vill betrakta världen som den är, och den är roligare än vi tror. En sann realist har tagit in alla fakta – och lämnar en liten lucka öppen för det oväntade.

EVA ÅHLSTRÖM

En riktig kvinna dricker som en karl

Vad är det som är så provocerande med fulla tjejer? Vi har alla sett dem. Raglande på höga klackar. Kräkandes i en buske. Fnittrande ramlande i busskön. Fulla tjejer. Kanske är det på samma sätt som med cigarettrökningen en gång i tiden.

Först var det de rika männen som rökte. Därefter männen i arbetarklassen och först därefter var det kvinnornas tur att prova på att röka. Sedan var många av dem fast och hade svårt att sluta. Idag är det till och med fler kvinnor än män som är rökare i vissa yrkesgrupper.

Nu verkar turen ha kommit till alkoholen. Tidigare i år körde en kvinnlig politiker rattfull. En annan ung tjej och tillika förbundsordförande för ett politiskt ungdomsförbund drack lite mycket på krogen och hamnade i blåsväder. Ord står mot ord, och det som hände ska avgöras i rätten under hösten.

Media har förstås hakat på och skrivit massor om bägge dessa händelser, men ingen har satt in det som hänt i ett större perspektiv, ingen har skrivit om att det hela egentligen handlar om att alkoholen har erövrat en ny grupp – kvinnorna.

Media har förstås hakat på och skrivit massor om bägge dessa händelser, men ingen har satt in det som hänt i ett större perspektiv, ingen har skrivit om att det hela egentligen handlar om att alkoholen har erövrat en ny grupp – kvinnorna.

PÅ MÅNGA SÄTT STRÄVAR KVINNORNA efter att bli som männen. Högre lön, mer makt och mer status i samhället lockar. Och om männen nu är förebilder gäller detta också deras förhållande till alkohol. Männen dricker, och det gör också fler och fler kvinnor. Kvinnorna befinner sig fortfarande mer i hemmet än vad männen gör eftersom de tar ett större ansvar för hem och barn. I hemmen har lådvinerna gjort det lättare för dem att dricka mycket utan att det märks och det är lätt att fastna vid att man måste ta det där glaset vin på kvällen för att kunna varva ner. På krogen sitter gravida kvinnor med stora magar och känner att de ”bara måste ha en öl”.

Naturligtvis har alla rätt att välja själva om de vill vara nykterister eller dricka alkohol. Det sorgliga är när det känns som att det inte finns något val längre, eftersom bilden av en riktig kvinna idag också tycks innefatta att hon måste dricka. Det vore toppen om media kunde skriva lika mycket eller mer om detta problem som om de politiker som vid ett eller flera tillfällen druckit för mycket.

Det som är så provocerande med fulla tjejer är att alkoholen har erövrat ännu en liten bit av samhället. Det är den sorgliga verkligheten som ser oss i ögonen vinglandes på ett par höga klackar. ■

Susanna Lundell, Chefredaktör på Svensk Hotellrevy

Gentlemanna- magiker i England

SUSANNA CLARKE/JONATHAN STRANGE & MR NORRELL/
ÖVERS. JIMMY HOF SÖ/
ILL.PORTIA ROSENBERG/
NORSTEDTS FÖRLAG Om ni är det minsta lagda för att tro på magi och fantastier, skrivet som om det är sant vartenda ord, då ska ni läsa ”Jonathan Strange & Mr Norrell”. Låt er förföras. Allt berättas på ett 1800-talets högtidliga språk som får allt att låta helt trovärdigt. Texten är dessutom kryddad med fotnoter och litteraturhänvisningar som man inte för sitt liv skulle velat vara utan. Historien är denna: Mr Norrell vill återinföra magin i England och återge den dess forna glans och ära. Han uppväcker en ung kvinna från de döda och sedan har han all den uppmärksamhet han önskar. I

Jonathan Strange får han en hängiven lärjunge. Alltefter åren går tar sig de magiska väsen de framkallat allt större friheter

och läget blir bekymmersamt för Mr Norrell och Jonathan Strange. Dessutom blir de osams. Det blir fler och fler personer som inte riktigt vet vad de håller på med, nätet dras åt, den magiska världen hotar att ta över helt och hållet. När sedan slutligen Strange och Norrell återförenas, krävs all deras skicklighet för att åter få världen i balans. Allt detta händer i England åren 1806-1816.

Tänk er att det är någon som sitter vid eldstaden och berättar denna skröna för er. Ni häpnar och skattar och vill inte att berättelsen ska ta slut.

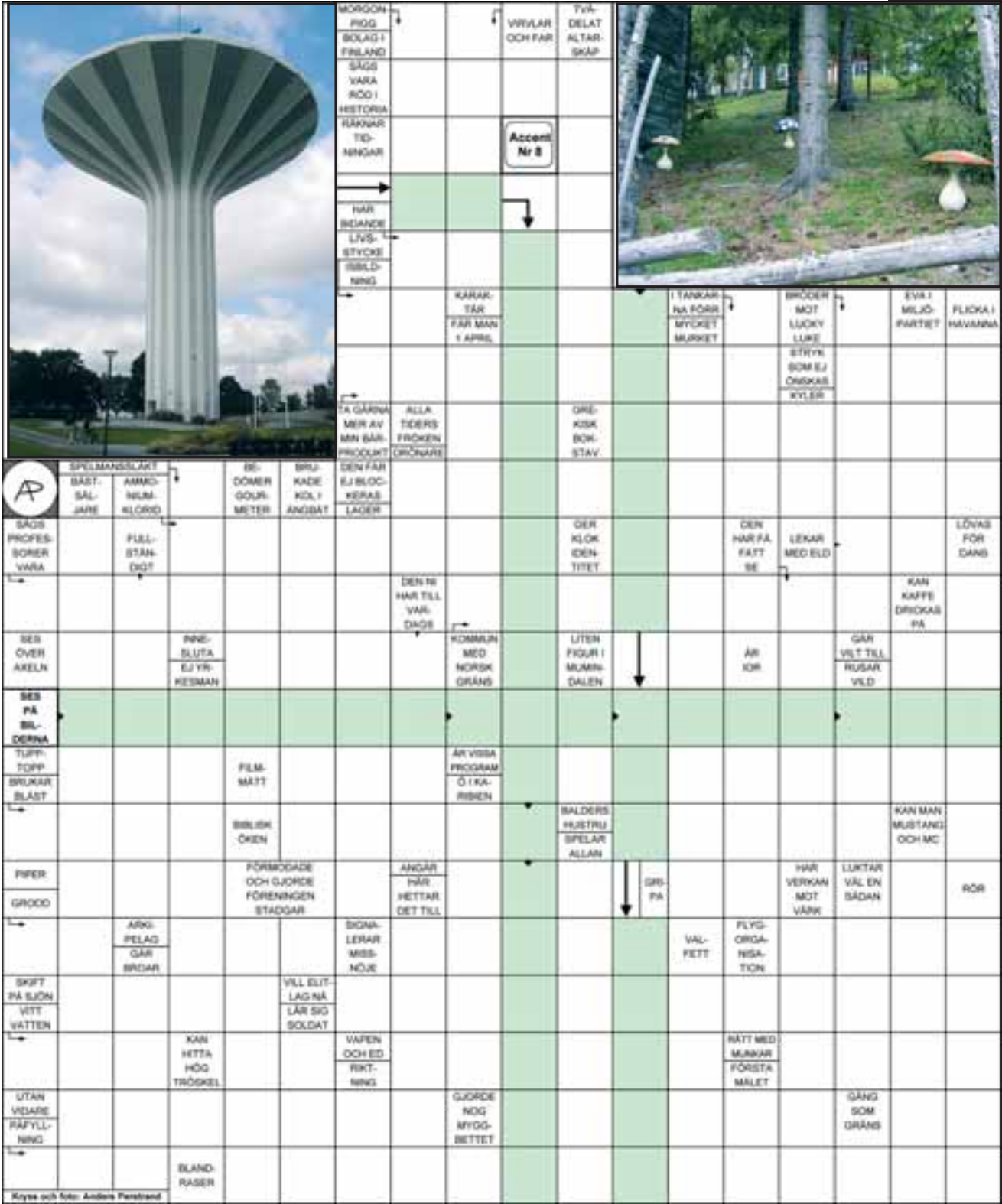
GUNBORG MELLEGÅRD

KRYSSLÖSNING 6/06

VINNARE KRYSS 6/06

Första pris, tre Miljonlotter, Anders Lindström, Nora. Sidovinster, varsin Miljonlott: Percy Berggren, Älvsbyn, Paul Brunnström, Stigsjö, Smöråker, Härnösand, Maj-Britt Stjerna, Asklanda, Vårgårda, B o B Isaksson, Vetlanda, Anna-Stina Lindqvist, Uppsala, Ulla Strandh, Göteborg, G.Davidsson, Stäringe, Flen, Ruth o Rolf Fredriksson, Sundsvall, Sigvard Bodin, Snarböle, Norrala, Joel Gerhardsson, Umeå. Gratulerar!

Kryss 8/06

Miljonlotter att vinna. Tre lotter vinner förstapristagaren, en lott vardera får de tio som dämäst har tur i dragningen. Skicka in lösningen till Accent, Box 128 25, 112 97 Stockholm senast den 20 november 2006. Märk kuvertet Kryss 8/06.

Namn.....

Adress.....

Postadress.....

Rikard Petterson-Bredin tränar upp sin koncentration hos Wifstavarvs skytteförening.

Idrottsläraren Pia Toresson är en av de drivande bakom det lyckade projektet ”Friskare ungdom i Timrå”.

Amanda Sevefjord är en glad nybörjare på tennisbanan.

Alla vinner i Timrå

Ibland finns det bara vinnare. Som i projektet ”Friskare ungdom i Timrå”. Där erbjuds alla elever ett roligt och varierat utbud av idrott, på skoltid och helt gratis. Som motprestation lovar de att avhålla sig från droger. I projektet samarbetar skolan med en rad föreningar. IOGT-NTO är en av dem.

Det är onsdag eftermiddag i Timrå. Tennisklubbens alla banor är upptagna, varje häst på ridstadion i Timrå får sträcka på benen, på fotbollsplanen myllrar det av svettiga tonåringar, medan andra ungdomar tränar koordination i boxningsringen eller på skateboardrampen.

– Här är det OK att vara nybörjare, och utbudet är så stort att alla hittar något som passar, säger idrottsläraren Pia Toresson.

Hon är eldsjälens framför andra bakom projektet ”Friskare ungdom i Timrå”.

– Vi vill få fler att röra på sig och därmed minska stillasittandet, säger Pia. Samtidigt har vi förhoppningar om att förskjuta alkoholdebuten. Vi vill helt enkelt att eleverna ska ta ställning för ett friskare liv.

Eleverna skriver kontrakt

För att få ta del av det stora och roliga utbudet av aktiviteter skriver eleverna och deras föräldrar på ett kontrakt. Där förbinder sig eleven att avhålla sig från

alkohol, tobak, doping och andra droger. Ett brott mot kontraktet kan innebära avstängning från idrottsundervisningen.

– Nästan alla elever har undertecknat kontraktet, säger Pia.

Förutom att ungdomarna lovar att hålla sig borta från droger, är en förutsättning att skolarbetet inte blir lidande. Den som kommit efter i något ämne använder därför idrottstiden till vad man kallar ”stugtid”. Där pluggar de som vill och behöver – och de som inte har skrivit på kontraktet – vanliga skolämnen.

Skolan är väl medveten om att de elever som inte skrivit under kontraktet förmodligen är de ungdomar som behöver stödet att avhålla sig från droger allra mest och har antagit utmaningen.

“Vi vill få fler att röra på sig och därigenom minska stillasittandet. Samtidigt har vi förhoppningar om att förskjuta alkoholdebuten.”

PIA TORESSON, IDROTTLÄRARE

– Vi har haft riktade insatser. Även här med idrotten som positiv förstärkning, säger Pia.

Timrå är en liten kommun, med ett rikt och aktivt föreningsliv. Ett 40-tal föreningar samarbetar idag med idrotts-högstadiet. Alla ställer upp, och skolan har hög status. Tidigare elever är engagerade, pensionärer hjälper till, och många är ledare tack vare sina skiftjobb.

– Skolan står för transporter till aktiviteter, medan de olika föreningarna ställer upp med lokaler och ledare. Kontakten med fler vuxna är något som ungdomarna får på köpet.

Bidrag från Riksidrottsförbundet

Genom ett bidrag från Riksidrottsförbundet har skolan hittills kunnat erbjuda en ersättning på 100 kronor per ledartimme till de olika föreningarna.

– Det är sagt att idrotten ska pågå mellan 13.00 och 14.00 varje onsdag och fredag. Men många både börjar tidigare och slutar senare. I praktiken blir det minst fyra timmars extra fysisk aktivitet i veckan, säger Pia glatt. ▶

Julia Persson har aldrig ridit. Men tack vare "Friskare ungdom i Timrå" har hon fått chansen att bekanta sig med stoet Regina på Timrå ridstadion.

Idrottslärare Pia Toresson och Robert Lindh, utvecklingskonsulent från IOGT-NTO, har ett gott samarbete i projektet "Friskare ungdom i Timrå".
– Projektet är jättebra! Samarbetet med de lokala föreningarna ger stort genomslag. Fler vuxna som drar åt samma håll är alltid bra, säger Robert.

Johan Westberg är en av många Timrå-ungdomar som ägnar den extra idrottsstimmen åt fotbollsträning.

– Genom utbildningsprogrammet "Prime for Life" stärks föräldrarollen. Jag tipsar om hur de kan samtala med sina barn om alkohol, säger instruktören Mats Moberg.

Josefin Melander och Jessie Nordlander övar upp fotarbetet i boxningsringen.

- Några elever blir så engagerade att de deltar i föreningarnas kvällsaktiviteter och blir aktiva medlemmar.

Ett av huvudmålen med projektet är alltså att få ungdomarna att röra på sig mer, ett annat att skjuta upp eller förhindra deras drogdebut.

– När de ser vad de går miste om vid avtalsbrott blir det svårare att börja dricka eller röka, säger Pia. Men vi betonar att det är deras val. Det är de som ska säga nej till tobak och alkohol.

Många stöttar kontrakten

För att stärka eleverna i sitt avståndstagande genomgår alla elever i sjuan IOGT-NTOs Våga-program.

– Jag har utbildat, uppdaterat och fortbildat all personal på skolan. Därefter

har skolan ansvaret för att programmet når ut till alla elever, säger Robert Lindh, utvecklingskonsulent hos IOGT-NTO. Han har genom åren utbildat många lärare och föräldrar, men menar att samarbetet med Timrå är speciellt lyckat.

– Här får man ju i princip med alla elever. Att knyta ihop rolig idrott med drogförebyggande arbete på det här sättet ger stora fördelar.

En extra vinst är att IOGT-NTOs arbete blir känt för alla föreningar i Timrå.

– Många föreningar stöttar projektet just för att vi har kontraktet. Om det bara skulle handla om att ha kul, skulle de inte ställa upp på samma sätt, säger Pia.

För att stärka föräldrarna i sin roll i det

förebyggande arbetet erbjuds sjuornas föräldrar också möjlighet att testa sina egna alkoholvanor i "Prime for Life".

– Det är ett sätt att ge barnen och föräldrarna samma kunskaper, säger instruktören Mats Moberg. Intresset är stort i Timrå, men jag skulle förstås önska att precis alla föräldrar tog del av programmet.

Alla högstadiers med

Mariedalsskolans idrottsprofil har utvecklats alltsedan 2001. Numera är även kommunens övriga två högstadieskolor med i projektet. Utvärderingar visar att det haft positiv effekt på ungdomarnas hälsa, och att konsumtionen av tobak och andra droger är lägre än i övriga länet.

– Genom att göra det här på skoltid når vi alla ungdomar. Även de som aldrig går till fritidsgården eller kommer i kontakt med idrott på egen hand, säger Pia.

Hon menar också att det finns en viktig demokratisk vinst med projektet.

– Många föräldrar har inte råd eller kanske saknar möjlighet att skjutsa sina barn till kostsamma idrotter, som exempelvis ridning eller utförsåkning. Här ges alla samma möjlighet eftersom transpor-

terna är ordnade och aktiviteten är gratis.

Solen skänker behaglig värme, och aktiviteterna runtom Timrå är i full gång. Mitt i alltihop finns hela tiden och överallt Pia. Hon inspirerar och stöttar där det behövs, samtidigt som hon behärskar konsten att organisera. Hon fixar och trixar, och inget undgår hennes öga. Hon tycks finnas till för alla, även den som missat bussen, glömt skorna eller bara har en dålig dag.

– Den här satsningen skulle inte fungera utan en eldsjäl som Pia. Hon är entusiastisk och har ett vinnande sätt gentemot eleverna, men även i kontakten med kommunens föreningar. Ingenting är omöjligt och allt tycks gå att ordna, säger IOGT-NTOs Robert Lindh.

Förstående skolläda

Själv vill Pia tona ner sin egen betydelse.

– Jag har alltid sysslat med idrott och tror på dess positiva och fostrande påverkan. Här beror framgången på att vi är många som jobbar mot samma mål.

Under förutsättning att det finns en förstående skolläda, samt ett rikt föreningsliv att samarbeta med, är hon övertygad om att konceptet går att genomföra var som helst i länet och övriga landet. ■

“Här får man ju i princip med alla elever. Att knyta ihop rolig idrott med drogförebyggande arbete på det här sättet ger stora fördelar.”

ROBERT LINDH, UTVECKLINGSKONSULENT HOS IOGT-NTO.

Radiodokumentärer på filmfestival

För andra året i rad var det "radio-bio" under filmfestivalen i Umeå och dessutom releaseparty för två radiodokumentärer.

– Programmen handlar om livets innersta, berättar Leif Stenberg, som gjort dokumentärerna. Det är människor som lämnat kriminalitet och droger som berättar, men jag tror att alla andra också känner igen sig i deras historier.

Den första dokumentären, "Det är väl bara att sluta", handlar om medlemmar i KRIS (Kriminellas Revansch I Samhället) och deras kamp för att bryta med droger och kriminalitet. I den andra, "Längtan efter ett liv", berättar två kvinnor om sin väg tillbaka till ett normalt liv. De förklarar bland annat hur det är att återupptäcka känslor som varit dödade av drogerna.

KENT HEDLUNDH

Det var fullpackat i salongen på biografen Astoria när Leif Stenbergs radiodokumentärer hade smygpremiär under Umeås internationella filmfestival.

FOTO: TOMMY LARSSON

Bilbingo i Himle med i filmsuccé

För några veckor sedan var det biopremiär för den omskrivna, festivalsvalrosade och prisbelönade filmen "Färväl Falkenberg". En av scenerna utspelas under en bilbingokväll. Det avsnittet filmades för några somrar sedan på IOGT-NTO Hal-lands bingo i Himle mellan Falkenberg och Varberg. IOGT-NTO Hal-land har bedrivit bingospelet i 20 år, och nu kan det alltså ses på biodukarna över hela landet.

Sara Sandberg, informationschef vid IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut, serverar vatten och diskuterar alkoholreklam med intresserade besökare. FOTO: TORDEL EDENBORG

IOGT-NTO på bokmässan

Av de ca 100 000 besökarna på årets bokmässan i Göteborg var det åtskilliga som hittade till IOGT-NTO-rörelsens monter på Internationella Torget. Där kunde de koppla av med ett glas vatten, garanterat alkoholfritt, och diskutera alkoholens skadeverkningar både här hemma och ute i världen. De kunde också lyssna på något av de 190 programmen på torgets båda scener, ta med sig ett ex av Accent eller någon annan av rörelsens tidningar.

För IOGT-NTO-rörelsens Internationella Institut, som samordnar rörelsens medverkan på torget, är mässan samtidigt ett sätt att knyta kontakter med andra organisationer som arbetar med globala frågor och sprida kunskap om alkohol och andra droger.

Förebygg mot doping

"Droger och anabola hänger ihop" var rubriken på en av flera intressanta föreläsningar vid förebyggardagen FÅSTA i Umeå, ett arrangemang av IOGT-NTO i samarbete med föreningen Öppen Gemenskap. Vetenskapliga fakta, förmedlade av Tommy Moberg från Göteborgs universitet, varvades med praktiska erfarenheter av några som provat både doping och droger. Förebyggardagen vände sig bland annat till dem som kommer i kontakt med problemen inom socialtjänsten.

Studiecirkel som språngbräda

Studiecirkeln fortsätter att vara en språngbräda in i föreningslivet och ut i världen. Under våren har ett 30-tal cirklar i bosniska föreningar runt om i landet studerat EU. Fyra av cirkelarna, "de mest kreativa och påhittiga", får nu delta i en studieresa till Brys-

sel. Bosniakiska IOGT-NTO-föreningen i Hallonbergen är en av dem.

– De får ett resestipendium för att upptäcka studiecirkelns fantastiska möjligheter, säger Ulla Lingesjö på NBV-förbundet, som arrangerar både cirklar och studieresa.

Cirkeldeltagarna i Hallonbergen har jobbat med förenings-

Att åka vagn efter hundspann var ett uppskattat nöje, åtminstone innan det började regna. FOTO: STAFFAN GUSTAFSSON

Nya kontakter på Billinggården

På Billinggården har nykterhetsrörelsen för fjärde året arrangerat en flyktningdag, den här gången för barnfamiljer från Mariestad och Gullspång. De kom tillsammans med två fritidsassistenter från Migrationsverket, som tycker att den här dagen är en bra aktivitet, framför allt för barnen som under en dag kan glömma familjens problem. De kan umgås och leka, skratta och träffa nya vänner. Alla som hjälpte till fick också nya spännande kontakter.

Arrangemanget genomfördes av lokala IOGT-NTO-föreningar i Skövde och Sveriges Blåbandsungdom i Skaraborg. På programmet stod tävlingar, lekar, spel, volleyboll och att trycka tröja. Oturligt nog regnade det halva dagen så det fick bli regnbio i stället för skogs promenad. Nytt för i år var att en dragspelare och dansare från dansgruppen Bosanska kollo uppträdde och också lät besökarna prova på bosnisk dans.

STAFFAN GUSTAFSSON

Sikrom, återfall och amaryllis

Livet på "Verandan" mitt i Umeå fortsätter. Café Björksta är stängt, i vart fall tillfälligt, men om man går in från gården till Verandan och följer den röda mattan kan man komma in i Björkstas inre räjonger, som numera kallas Bakfickan. Alla är välkomna, oavsett tillstånd. En inkastare – tiken Troja – hälsar alla välkomna med ivrig tunga och viftande svans, i motsats till andra restaurationer som satsar på guldgolonerade utkastare. Regelbundet bjuds på kantarell- och laxkanapéer, "bjuds" betyder just bjuda eller bjussa.

Utöver det giver Bakfickan samtal eller bara vilande tystnad.

När kravallerna i de franska förortererna var på tapeten visade det sig att några av verandamänniskorna hade varit där strax dessförinnan. På plats hade de mött människorna som vare sig fått lära sig läsa eller skriva, var arbetslösa, utan a-kassa och renons på sjukförsäkring, för att med dem utbyta tankar om utstötthet och jämföra solidaritet och tillgång till sjukvård. Vad sker med den unga gravida kvinnan som saknar sjukförsäkring? Ska hon föda barnet i husvagnen?

EN MAN HAR FISKAT lekande sik som vandrat upp i Sävarån under hösten. En håv, mörker och en lampa som riktar ner i vattnet. I bästa fall kan siken sedan

På Verandan delas livet i glädje och sorg.

fångas, helst då stinna honor vars rom kan ge en behövlig extraslant. I Bakfickans kök rensas fisken och några bitar steks och blir sandwichpålägg.

Till det finns berättelserna om livets vedermödor, eklutar och livet därefter. Två kvinnor som lämnat oskicket för första gången i vuxen ålder. Berättelserna om kampen för att klara den gångna sommaren och hösten. "Inte smaka före tolv".

Nästa delmål "Inte smaka före sex". Sedan somna tidigt och lägga ytterligare en dag till handlingarna. Nu flera månader på nykter kaliber. Stoltheten. Parallellt med insikten att drogen inte tillåter att de kan slå sig för bröstet och inbilla sig att allt är över.

Och ute i köket rensas höstens sista trattkantareller. När välfärdssystemen sviker ger svampen oundgängliga peng-

ar till mannen som plockat dem. Och så är det återfallen, delvis oundvikliga efter decenniernas missbruk. När de inträffar finns följeslagarna blixtnabbt där. Telefonkedjan går. Hur ska återfallet brytas? Inte om. Analys. Ibland måste tvångslagstiftning till. Svordomar och förbannelser. Allvarliga och intensiva samtal. Städa bort skiten i bostaden och mata katterna medan avgiftning pågår på klinik. Sedan ömma kinder som

möts. Ibland köpa en amaryllis till några boendestödjare på socialförvaltningen som tänjt på regler till bristningsgränsen för att återfallaren ska få behålla sin bostad.

OCH SÅ ÄR DET Harrys Änglar. Bandet ska snart spela för långtidssjukskrivna kvinnor. Låtskrivaren, som vet en del om skuggsidor, svettas med en ny komposition på temat sjukskrivningar och politik som då ska uruppföras.

Och så är det mannen som fått en anställning. Lyckligare än lyckligast, egna intjänade pengar, inte längre böna och be. Ha råd med en La Bohème och njuta av livserfarenheten.

Och någonstans därborta finns orden ristade. De får inte uttalas, knappt tänkas, kanske hastigt finnas med i en dröm: Slutet gott, allting gott. ■

Längd- och utförsåkning vid Sölsäterns Fjällgård i Sälen!

Fina skidspår vid Fjällgården. Lindvallens liftar på gångavstånd. Grupper, familjer och enskilda bor, äter och trivs i lugn och nykter miljö.

Stugor och rum. Grupper upp till 46 personer i samma hus. Halvpension, eller självhushåll.

Ring 0280-21018. www.fjallgarden.nu

Sölsäterns Fjällgård – Blåbandsrörelsen

IOGT-NTO växer – läsekretsen växer...

Annonsera i Accent

– det naturliga sättet att nå engagerade läsare.

Janne Moréus
Glasgatan 21,
731 30 Köping
Tel. 0221-213 40
070-346 346 2
janne@infoforeklam.nu
www.infoforeklam.nu

REKLAMBYRÅN I KÖPING

Nya produkter i IOGT-NTO-butiken

Kort för uppvaktning

■ Vi har fått önskemål om att ta fram ett kort att använda vid uppvaktningar av olika slag, och nu har vi gjort det. Kortet är neutralt så att det kan passa i olika sammanhang.

Det är ett dubbelvikt kort utan någon text på framsidan eller inuti, men med IOGT-NTO:s logotyp och kontaktuppgifter på baksidan. Höjd: 9 cm. Bredd: 15 cm. Pris: 7 kronor.

Så här beställer du

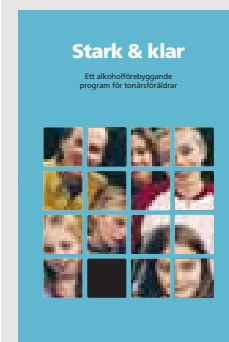
■ IOGT-NTO-butiken finns på www.iogt.se. För att kunna beställa varor via hemsidan måste man tillåta cookies på iogt.se. Om det ändå krånglar, eller om man inte vill tillåta cookies, kan man alltid mejla beställningar till butik@iogt.se. Du som inte har tillgång till Internet kan beställa en papperskatalog genom att ringa IOGT-NTO Direkt, telefon 08-672 60 05. Papperskatalogen blir dock snabbt inaktuell, eftersom varor och storlekar kan ta slut. Snabbaste sättet att beställa profilprodukter, informationsmaterial och

diplom är alltid via hemsidan eller att mejla. Att ringa in beställningar tar längre tid och innebär risk för missförstånd om antal, storlek eller adress.

Förebyggargfoldrar

■ Eftersom vi inte fick plats med bilder på foldrarna i förra numret kommer här presentation igen.

Stark & klar

Ett alkoholförebyggande program för föräldrar. Foldern vänder sig till skolledare för att sälja in Stark & klar på skolorna.

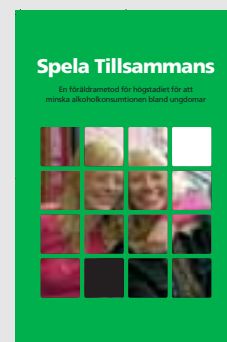
Ung och kung

Ett studiematerial om att vara tonårsförälder. Foldern vänder sig till skolledare för att sälja in Ung och kung på skolor.

PRIME For Life

För arbetsplatsen om alkoholvanor och om att förebygga risker. Foldern vänder sig till personalchefer och liknande.

Spela Tillsammans

En föräldrametod för högstadiet för att minska alkoholkonsumtionen bland ungdomar. Foldern vänder sig till skolledare.

ALKOHOLFRITT I TRAFIKEN

Bilstreamer, 5 x 35 cm Pris: 10 kronor

Redaktör:

Kerstin Kokk, 08-672 60 27
kerstin.kokk@iogt.se

IOGT-NTO, Box 12825
112 97 Stockholm

tel: 08-672 60 00
fax: 08-672 60 01

www.iogt.se

Gå på Pumpen!

■ Den 16 november är det dags för den anrika frågetävlingen Pumpen igen. Tävlingen går i år för 40 året i rad.

Inbjudan har gått ut till alla föreningar, men vi passar på att påminna om att anmäla era lag. Anmälan ska vara inne senast 20 oktober på något av sätten här intill.

Post:

Pumpen
IOGT-NTO-rörelsen
Box 12825
112 97 Stockholm

Fax:

08-672 60 01

Internet:

www.iogt.se/pumpen
(vuxenPUMPEN)
www.junis.org/pumpen
(juniorPUMPEN)

Kalendariet på iogt.se

■ På IOGT-NTO:s hemsida har vi ett kalendarium med både interna kurser och utåtriktade arrangemang. Vi vill gärna ha med lokala arrangemang från hela landet, men det ska bara vara utåtriktade arrangemang och inte interna föreningsmöten. Det kan vara föreläsningar, seminarier eller

kulturevenemang. Skicka gärna in tips om vad som är på gång. Det är viktigt att ni får med datum, klockslag och plats. Skriv en adress, och inte bara IOGT-NTO-lokalen i X-stad. Det är även bra med en kontaktperson med telefonnummer. Mejla era tips till lydia.morling@iogt.se.

KALENDARIUM

2006

Oktober

20–22 NordAN-konferens, Oslo
27–29 Rikssamling för förebyggargrupper

November

1 Ljusmanifestation för narkotikans offer
7–8 Samling för anställda som arbetar med förebyggande arbete, Tollare
8–10 Alkoholkommitténs förebyggarkonferens, Stockholm
10–12 Förbundsstyrelsen sammanträder
17–19 Mediekurs, Wendelsberg
21–28 Förebyggargutbildning, Teneriffa

December

2–3 Metodutbildning för att mäta jämställdhet, Stockholm

2007

Januari

25–26 Metodutbildning för genomförare, förebyggande arbete, Tollare
27–28 Metodutbildning för genomförare, förebyggande arbete, Tollare

Mars

9–10 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

April

20–22 Samling för förebyggargrupper

Maj

11–13 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

Juni

1–3 Utskottshelg inför kongressen

Juli

4–8 IOGT-NTO-rörelsens kongresser i Uppsala

September

21–22 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

November

9–11 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder

Kan man vara medlem i IOGT-NTO-rörelsen om man tillhör en icke-demokratisk rörelse? Det är en fråga som har debatterats på rörelsens datanät Sobernet. Bengt Ödén, IOGT-NTO-medlem i Umeå, har reagerat mot några inlägg och vill få igång en bred debatt inom hela rörelsen.

Uteslut odemokratiska krafter

En debatt om nykterhetsrörelsens syn på demokratin har förts på Sobernets debattsida. En av dem som deltagit i den är Sten Aspenby från Junis. Han skriver bland annat om hur medlemmar ska tas över mellan organisationerna, från Junis till UNF vid 13-årsåldern och från UNF till IOGT-NTO för dem som fyllt 26. Han önskar tydligen en bättre medlemsvård i det här avseendet, och det behövs säkert. Att vårda medlemmarna har med demokrati att göra. Men han skriver också följande: “Detta bör man se över lika väl som man bör ta ställning för eller emot politiska idéer. Det kan inte vara fel att vara en drogfri medlem som är anhängare av Sverigedemokraterna eller en kommunist.”

ANGELÄGEN DEBATT

Det är de citerade meningarna jag vill vända mig emot, vilket jag också har gjort på Sobernets debattsida. Men jag anser det så pass angeläget att jag önskar att debatten också ska kunna föras på denna sida. Jag återger mitt Sobernet-inlägg där jag noterat att jag trots många års medlemskap inte vid något tidigare tillfälle fört den här sortens debatt. I skrivande stund ställer jag mig frågan hur det kan kom-

FOTO: PRESSENS BILD/FREDRIK PERSSON

ma sig. Kan det vara så att den här sortens frågeställning inte förekommit i mina trakter? Den har helt enkelt inte behövts. Det kan kanske också vara så att icke-demokratiska rörelser inte hade något egentligt fotfäste i gången tid, att de förekom bara sporadiskt inom vissa geografiska områden.

VUXIT KRAFTIGT

Under de senaste åren har icke-demokratiska rörelser vuxit kraftigt. Det är min bild av situationen. Icke-demokratiska partier har fått ett visst politiskt fotfäste inom den kommunala verksamheten. Hur ska då nykterhetsrörelsen ställa sig till frågan att handskas med icke-demokra-

vilka politiska normer som ska gälla för medlemskap i IOGT-NTO-rörelsen. För min del framträder önskvärldheten av att enbart medlemmar i demokratiska partier – partier som är erkända för sin demokratiska ideologi och verkar i sådan anda – ska kunna få inträde inom nykterhetsrörelsen. Medlemmar i icke-demokratiska partier ska på så sätt inte kunna få medlemskap exempelvis i IOGT-NTO.

KLAR GRÄNSDRAGNING

En klar gränsdragning är nog det bästa sättet för en god, stabil trovärdighet till nykterhetsrörelsens idéer och målsättning. Demokratin som grund får på intet sätt ifrågasättas. Allt annat kan bli till ett besvärande slagträ i debatten. Vinner man någon medlem från en icke-demokratisk organisation, är risken uppenbar att medlemsförlusterna blir många gånger större. Enligt mitt förmenande ska rågången vara klar och tydlig. Jag skulle nog inte tveka att lämna rörelsen, IOGT-NTO, om det kom till min kännedom att odemokratiska krafter på något sätt har påverkan inom denna rörelse.

BENGT ÖDÉN

”Medlemmar i icke-demokratiska partier ska på så sätt inte kunna få medlemskap exempelvis i IOGT-NTO.”

tiska krafter samtidigt som rörelsen är politiskt oberoende? En svår fråga som borde bli föremål för en grundlig debatt inom rörelsen. Självfallet en fråga att behandla på en rikskongress. Kanske måste det till en stadgeändring där det på ett tydligt sätt klargörs

”Redan vid förra sekelskiftet var min mor ordförande i en loge i nordöstra Skåne.”

OLLE AXELSSON

Är det verkligen så illa?

Två artiklar i Accent nr 6 fick mig att fundera. Benny Haags påstående att IOGT-NTOs opinionsarbete i alkoholfrågan är obefintligt stämmer måhända vad gäller centrala aktiviteter, men på många håll drivs lokalt en aktiv opinion mot alkohol och andra droger. Det sker bland annat genom insändare i lokalpressen och samarbete med andra organisationer, till exempel KRIS. Men visst vore det önskvärt med centralt drivna aktiviteter, till exempel en motsvarighet till “Svarta boken”, som väckte berättigad uppmärksamhet, eller de affischer som spreds över hela landet, bland annat den med texten “Grabbarna säger att min pappa super” – givetvis i modern tappning. Min andra fundering gäller jämställdhetsdebatten. Är det verkligen så illa ställt som det påstås? Nog finns det många föreningar som har kvinnor som både ordförande och kassör, ja hela styrelser som består av kvinnor. Troligen finns det dock ytterligare att göra. Vi bör i debatten komma ihåg att IOGT var den första organisation där kvinnor och män hade lika rösträtt. Och redan tidigt fanns det kvinnor i ledningen för många föreningar (loger). Redan vid förra sekelskiftet var min mor ordförande i en loge i nordöstra Skåne.

Idag är nog den centrala åldersdiskrimineringen ett större problem. Jag tänker bland annat på att ordföranden i styrelsen för Tollare folkhögskola för ett par år sedan petades därför att han var för gammal.

OLLE AXELSSON

Debattartikel av Thure Jadestig.

Vad drömmar du om Thure?

I Accent nr 6/06 efterlyser Thure Jadestig långsiktiga visioner för IOGT-NTO. I sin artikel citerar han Martin Luther Kings berömda ord “Jag har en dröm”. Det är riktigt Thure! Martin Luther King hade en dröm. Den hade ett innehåll, att världen skulle erkänna varje människas lika värde, oavsett hudfärg, ras, religion och nationalitet. Men i din vision saknas drömmen! För att vi ska förstå vad du vill, ska du presentera din dröm. För att vi ska få en vision att bygga på bör den vara “gränslös”. Den bör också innehålla lämpliga målgrupper, för att ge IOGT-NTO möjligheten uppfylla “drömmen”.

Fortsätt visa pinsamheter!

Jag läste artikeln om ADIC i Sri Lanka (Accent nr 6/06) och tycker att de gör ett fantastiskt jobb med sina utåtriktade aktioner.

Det är väl något för IOGT-NTO att ta efter?! Vart tog affischerna med “pinsamheter” vägen? De var ju jättebra! Bra att visa hur pinsamt man beter sig när man är “på lyset”. Sådana affischer skulle

också kunna användas mot langning av andra droger. Fler bilder av unga tjejer och killar som vågar säga nej! Jag tror att bilder säger mer än ord, och det är ett språk som ungdomar förstår.

FARMOR OCH MORMOR

VÄLKOMMEN TILL DEBATTSIDAN I ACCENT! Här ger olika debattörer sin syn på IOGT-NTO-rörelsens viktigaste frågor. Demokrati, kultursyn

och utveckling, medlemsvärvning och opinionsbildning. Här ska resonemangen föras till punkt. Det är vår förhoppning att inläggen ska

inspirera till fortsatt diskussion. På föreningsmötet, kommande kongresser eller hemma vid köksbordet.

VÄLKOMMEN TILL ACCENTS BREVSIDA! Vad tycker du om Accent? Vad tycker du om IOGT-NTO? Vad tycker du om den svenska alko-

holpolitiken? Vad tycker du om...? Skriv och berätta! Brevsidan står alltid öppen för dig. Men skriv kort. Då får fler plats.

SKRIV TILL: Accent, Brev, Box 12825, 112 97 STOCKHOLM. Eller e-post accent@iogt.se

Alliansen har förberett sig väl för att ta över makten och har lyckats prata ihop sig i många besvärliga frågor. Men alkoholpolitiken är ett område där de inte är överens. Är det moderaterna eller kristdemokraterna som ska forma politiken?

Vem ska forma alkoholpolitiken?

Eva Ählström,
chefredaktör
Accent

”Sänka alkoholskatterna? Nej, säger Hägglund. Ja, säger Reinfeldt.”

Alliansens gemensamma valmanifest finns ett avsnitt om vikten av en restriktiv alkoholpolitik, men när det kommer till konkreta ställningstaganden är partierna allt annat än överens.

Sänka införselkvoterna? Nej, säger Fredrik Reinfeldt. Ja, säger Göran Hägglund och Maud Olofsson. Arbeta för en generell sänkning i EU, säger Lars Leijonborg.

Sänka alkoholskatterna? Nej, säger Göran Hägglund. Ja, säger Fredrik Reinfeldt. Sänk skatterna på öl och vin, säger Maud Olofsson. Vi blir nog tvungna att sänka, säger Lars Leijonborg.

På en allmän fråga om hur de ser på den ökade alkoholkonsumtionen (i Accents enkät i nr 6) svarar Göran Hägglund att han är väldigt orolig, och att det är viktigt att minska konsumtionen eftersom ökad konsumtion också betyder ökade skador. På samma fråga svarar Fredrik Reinfeldt att moderaterna inte tror på att minska tillgängligheten för normalkonsumenterna utan vill koncentrera sig på att påverka dem som dricker mest. Lars Leijonborg tycker att utvecklingen är oroande men att det är för tidigt att dra några slutsatser om de långsiktiga effekterna. Och Maud Olofsson tycker att ökningen är ett problem och att det därför är viktigt att satsa på ”den klassiska ANT-undervisningen i skolorna”.

FÖR NYKTERHETSRÖRELSEN GÄLLER det nu att kräva besked om vilken politik regeringen tänker föra men också att – liksom under den förra mandatperioden – utnyttja den oenighet som finns mellan partierna och liera sig med dem som verkligen vill driva en restriktiv politik.

Det gäller inte bara på nationell nivå utan minst

lika mycket i kommuner, landsting och regioner, och det gäller vare sig de nya eller nygamla majoriteterna är ”blåa” eller ”röda”. På de flesta håll är partierna oeniga både om vad som är problemet – att totalkonsumtionen ökar eller att det finns de som dricker för mycket – och om hur man ska komma till rätta med det.

I varenda kommun ska politikerna få veta att nykterhetsrörelsen har ögonen på dem och kräver besked om hur de ställer sig till allt från serveringstillstånd och tillsyn i livsmedelsbutiker till missbruksvård, från förebyggande arbete i skolan till stöd för barn i familjer med missbrukspåslag.

DE SENASTE ÅREN har IOGT-NTO-distrikt och -föreningar engagerat sig allt mer aktivt i alkoholpolitiken. Det märks inte minst på aktiviteterna under Folknykterhetens vecka och i valrörelsen.

Det märks också på uppfinningsrikedomen när det gäller metoder för att få kontakt med och påverka politiker. Distriktsstyrelser uppvaktar ”sina” riksdagsledamöter för information och meningsutbyte. Föreningar utmanar kommunpolitiker och testar deras kunskaper i Drogkampen. Enskilda medlemmar i en förening ”adopterar” varsin politiker som de håller kontakt med – ställer frågor, informerar om aktuella problem, bjuder in till aktiviteter. Det är bara några exempel.

Med många tusen nya medlemmar blir nykterhetsrörelsen en starkare röst i samhällsdebatten. Med fler medlemmar, föreningar och distrikt som engagerar sig i alkoholpolitiken blir det omöjligt för någon politiker att i nästa valrörelse klara sig undan med allmänna fraser om restriktiv politik och klassisk ANT-undervisning. ■

FOTO: ILLUSTRATION EDUARDO MUTIS

Accent ges ut av IOGT-NTO, UNF, Ungdomens Nykterhetsförbund och JUNIS, IOGT-NTOs Juniorförbund. Medlemsorgan också för SLN, Sveriges Lärares Nykterhetsförbund.

Pressläggning detta nummer: 3 oktober

EVA ÄHLSTRÖM
Chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-672 60 51
eva.ahlstrom@iogt.se

MARIA ZAITZEWSKY
Kulturredaktör, reporter
08-672 60 56
maria.zaitzewsky@iogt.se

PATRIK SANDSTRÖM
Hälsoredaktör, reporter
redigering, layout
08-672 60 54
patrik.sandstrom@iogt.se

EDUARDO MUTIS
Bildbehandlare
08-672 60 53
eduardo.mutis@iogt.se

ANNONSER
Info Reklambyrå
Janne Moréus
tel: 0221-213 40
mobil: 070-346 34 62
e-post:
janne@info reklam.nu
Adress: Glasgatan 21
731 30 Köping

ADRESS:
Accent, Box 12825
112 97 STOCKHOLM,
tel: 08-672 60 50
fax: 08-672 60 01
e-post: accent@iogt.se

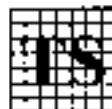
IOGT-NTO-förbundet
tel: 08-672 60 00
Besöksadress:
Gammelgårdsv. 38
Stora Essingen

ADRESSÄNDRING:
tel: 08-672 60 38/39
fax: 08-672 60 01

TRYCKERI
VTT Grafiska, Vimmerby

Obeställt material
Alla bidrag till tidningen är välkomna, men redaktionen svarar inte för insända, obeställda texter och bilder samt förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

Lagring
Allt material i tidningen Accent lagras och kan publiceras elektroniskt. Icke anställda måste meddela eventuellt förbehåll mot sådan lagring och publicering. I princip publiceras inget material med sådant förbehåll.

TS-KONTROLLERAD
UPPLAGA
ISSN-NR:
0345-0406

MEMBER I SVERIGES TIDSKRIFTER

NÄSTA NUMMER

ACCENT NR 9 SOM UTKOMMER DEN 24 NOVEMBER

VARFÖR FÅR JAG INTE HJÄLPA MITT BARN?

För föräldrar som vill stötta sitt barn som försöker sluta med droger blir sekretesslagen ett hinder den dag barnet fyller 18 år. Telefonsamtal och frågor studsar plötsligt mot en kompakt mur. Den myndiges integritet går före föräldrarnas behov av information.

NYKTER KROGKUNG

Lalle Morberg är krogägare och helnykterist. Han har arbetat i restaurangbranschen i hela sitt liv men har själv aldrig ens sippat på en öl. Att tjäna pengar på alkohol och samtidigt vara helnykterist ser han inte som något problem. Han har valt att vara nykter, andra får välja att dricka.

INVANDRARE ÄR VÅR TIDS UTVANDRARE

Invandrare till Sverige är utvandrare från ett annat land. Om detta ”omvända” perspektiv, om drömmar och längtan handlar Farnaz Arbabis och Riksteaterns pjäs ”Utvandrama” som har premiär i oktober.

KAN SVÄRIGHETER FÅ EN ATT UPSKATTA LIVET?

Maria Wiklund, som tillfrisknat från cancer, njuter mer av livet i dag. Andra, som HIV-smittade Curre Cederström, känner ingen större skillnad på före och efter sjukdomen. Men, säger prästen Annika Borg, visst är det så att svåra händelser kan ge en starkare livskänsla.

Prenumerera på accent

SVERIGES STÖRSTA TIDNING OM DROGER OCH NYKTERHET

Läs om sociala frågor, kultur och det goda livet. Månadsmagasinet Accent innehåller en spännande blandning av allvar och livsglädje. Tio gånger om året kommer den i din brevlåda. Med mycket läsning, bildreportage och överraskningar.

Prenumerera du också! Det kostar bara 200 kronor för ett år.

- ☐ Jag vill ha ett gratis provnummer av Accent. ☐ Jag vill börja prenumerera på Accent.
☐ Jag vill ha Accent som taltidning.

Namn:.....

Adress:.....

Telefonnummer:.....

Skicka talongen till:

Accent, Box 12825, 112 97 Stockholm eller faxa på 08-672 60 01 eller skicka e-post till accent@iogt.se

POSTTIDNING B
Accent, Box 12825
112 97 Stockholm

Träd som vuxit långsamt i norrländska skogar
blir starka ramar i Hästens sängar.
Något så skönt som en Hästens måste ju hålla länge.

Den naturliga sömnen
Hästens
sedan 1852

HÄSTENS BUTIKER: **GÖTEBORG:** Vasagatan 45 • **HELSINGBORG:** Järnvägsgatan 13 • **JÄRNA:** Ullängsvägen 1 •
KARLSKRONA: Norra Kungsgatan 12 • **KARLSTAD:** Ramgatan 7 • **KÖPING:** Ringvägen 82 • **MALMÖ:** Hansakompaniet • **SICKLA:** Simbahuset •
STOCKHOLM: Regeringsgatan 30-32 • Sveavägen 20 • **YSTAD:** Stora Östergatan 36 •

HÄSTENS SHOP IN SHOPS: **ALVESTA:** Bror Pehrssons Möbler • **BJÄRNUM:** Lindbergs Möbler • **EKEBY:** Ekeby Möbelfärr • **FAGERSTA:** Ludvig Petterssons
Möbelfärr • **GÖTEBORG:** Meijers Möbler • Sova • Johan Tibergs Möbler • **HALMSTAD:** Severins Möbler • Sova • **HELSINGBORG:** Sova Väla • **JÖNKÖPING:** Severins Möbler
KRISTIANSTAD: Sova • **LINKÖPING:** Mio Linköping • Sova • **LUND:** Sova Center • **MALMÖ:** Sova Svågetorp • **NORRKÖPING:** Mio Norrköping • **SKÖVDE:** A-Möbler •
STOCKHOLM: Sova Arninge • Sova Barkarby • Sova Kungens kurva • **STRÖMSTAD:** Werners Möbler • **TIBRO:** Rixners • **UPPSALA:** Sova • Godnatt • **VARBERG:** Sova •
VÄSTERÅS: Sova • Sängspecialisten • **ÖREBRO:** Jakobssons Odensbacken •

ÅTERFÖRSÄLJARE: **ARVIKA:** EM • **BORLÄNGE:** Godnatt • **BORÅS:** EM • **BROMÖLLA:** Bromölla Möbelfärr • **ED:** EM • **ENKÖPING:** Möbelhuset • **GÄLLIVARE:** EM • **GÄVLE:** Lindholms
Möbler • **HALMSTAD:** EM • **HEBERG:** EM • **HUDIKSVALL:** EM • **KALIX:** EM • **KALMAR:** EM • **KÄLLERED:** EM • **LJUSFALLSHAMMAR:** EM • **MATFORS:** EM • **OSKARSHAMN:** Strandbergs Möbler
STOCKHOLM: Godnatt • **TENHULT:** EM • **TOMELILLA:** EM • **UMÅ:** Hermanssons Möbler • **UPPSALA:** EM • **VARBERG:** EM • **VISBY:** EM • **VÄDDÖ:** Väddö Möbelfärr • **VÄXJÖ:** EM • **ÄRJÄNG:** EM •
ÖRNSKÖLDSEVIK: EM • **ÖSTERSUND:** EM Dvärsätt • **ÖVERKALIX:** EM •

www.hastens.com